

Wmo-beleidsplan

Prestatieveld 1 tot en met 5 en burgerparticipatie

Conceptversie voor inspraak

Inhoudsopgave

Inleiding	4
0.1 Inleiding: wat houdt de Wmo in?	4
0.2 Doel en achtergrond bij de Wmo	4
0.3 Wat gaan we doen?	5
0.3.1 preventie	5
0.3.2 samenhang, afstemming en regie	6
0.3.3 balans eigen verantwoordelijkheid en overheidsverantwoordelijkheid	6
0.3.4 interculturalisatie	6
0.3.5 langere termijnperspectief: sociale planexploitatie	7
0.3.6 lange termijnperspectief: Verbreding Wmo	7
0.4 De inhoud van dit plan	7
0.5 Actiepuntenlijst	8
Hoofdstuk 1:	10
<i>Prestatieveld 1: het bevorderen van leefbaarheid en sociale samenhang in buurten, wijken en dorpen</i>	10
1.1 Inleiding	10
1.2 Afbakening prestatieveld	10
1.3 Ons huidig beleid op hoofdlijnen	10
1.4 Stand van zaken	11
1.5 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?	11
1.5.1 Accent op zorg en welzijn bij burgerinitiatieven	11
1.5.2. Integratie	12
1.5.3 Accommodaties	13
1.5.4 Structuur voor signalering en oplossing van individuele problematiek in de wijke	13
1.6 Indicatoren	13
1.7 Actielijst	13
Hoofdstuk 2:	15
<i>Prestatieveld 2: Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen op het gebied van opgroeien en van ouders op het gebied van opvoeden.</i>	15
2.1 Inleiding	15
2.2 Wat willen we bereiken?	16
2.3 Wat doen we nu al?	16
2.4 Wat willen we behouden?	17
2.5 Wat gaan we doen?	18
2.5.1 ad 1. Het realiseren van voor iedereen toegankelijke algemene jeugd- en opvoedinformatie.	18
2.5.2 ad 2 en 3. Het realiseren van een dekkende zorgstructuur 0-23 jarigen, ofwel de aansluiting van externe zorg op de kindercentra en scholen	18
2.5.3 ad 4. Faciliteren van een afdoende mate van lichte hulp en opvoedingsondersteuning	19
2.5.4 ad 5. Samenwerking en afstemming van betrokken instellingen rond gezin verbeterd. Hulpverleners, begeleiders en andere betrokkenen bij jeugdigen worden zo goed mogelijk in staat gesteld om zorg of hulp af te stemmen.	19
2.6 Indicatoren	20
2.7 Actiepuntenlijst	20
Hoofdstuk 3	21
<i>Prestatieveld 3: Informatie, advies en cliëntondersteuning</i>	21

3.1 Inleiding	21
3.2 Stand van zaken	21
3.3 Wat moet er veranderen door de komst van de Wmo?	22
3.4 Wat willen we bereiken?	22
3.4.1 Doorontwikkeling Loket	23
3.4.2. Terugdringen niet-gebruik	24
3.4.3 Kwaliteit in de cliëntondersteuning	25
3.5 Indicatoren	25
3.6 Actiepunten	26
Hoofdstuk 4:	27
<i>Prestatieveld 4: Ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers</i>	27
4.1 Inleiding	27
4.2 Wat is mantelzorg en vrijwilligerswerk?	27
4.3 Wat doen we nu aan ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers?	28
4.4 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?	28
4.5 Indicatoren	31
4.6 Actiepuntenlijst	31
Hoofdstuk 5	33
<i>Prestatieveld 5: Zelfredzaamheid en deelname aan de samenleving van mensen met een beperking</i>	33
5.1 Inleiding	33
5.2 Maatschappelijke ontwikkelingen	33
5.3 Wat willen we bereiken?	34
5.4 Wat gaan we daarvoor doen?	34
5.4.1 een levensloopbestendige sta	34
5.4.2 regie en afstemming op welzijn, ondersteuning & zorg	35
5.5 Indicatoren	38
5.6 Actiepuntenlijst	38
Hoofdstuk 6: Burgerparticipatie	39
6.1 Inleiding	39
6.2 Wat is er nu?	39
6.3 Wat willen we bereiken?	40
6.4 Wat gaan we daarvoor doen?	40
6.4.1. Participatieplan op maat met gebruikmaking van bestaande structuren en aanvullende instrumenten.	41
6.4.2. Cliëntenparticipatie door medezeggenschap en klachtrecht in de organisaties die de Wmo uitvoeren	42
6.4.3 Integraal Wmo-beleidsadvies	42
6.5 Indicatoren	43
6.6 Actiepuntenlijst	43

Inleiding

0.1 Inleiding: wat houdt de Wmo in?

Op 1 januari is de Wet op de maatschappelijke ondersteuning (Wmo) in werking getreden. In de Wmo is de opdracht aan gemeenten omschreven in 9 zg. prestatievelden:

1. Bevorderen van leefbaarheid in en sociale samenhang van buurten, wijken en dorpen.
2. Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en ouders met problemen met opvoeden.
3. Het geven van advies, informatie en cliëntondersteuning.
4. Het ondersteunen van mantelzorgers, daaronder begrepen steun bij het vinden van adequate oplossingen indien zij hun taken tijdelijk niet kunnen waarmaken, alsmede het ondersteunen van vrijwilligers.
5. Het bevorderen van de deelname aan het maatschappelijke verkeer en van het zelfstandig functioneren van mensen met een beperking, of een chronisch psychische probleem en van mensen met een psychosociaal probleem.
6. Het verlenen van voorzieningen aan mensen met een beperking, of een chronisch psychische probleem en van mensen met een psychosociaal probleem, ter bevordering van hun zelfstandig functioneren en deelname aan het maatschappelijk verkeer.
7. Het bieden van maatschappelijke opvang, waaronder vrouwenopvang en de bestrijding van geweld dat door iemand uit de huiselijke kring wordt gepleegd.
8. Het bieden van openbare geestelijke gezondheidszorg.
9. Het bevorderen van verslavingszorgbeleid.

Dit beleidsplan gaat over de prestatievelden 1 t/m 5 en over burgerparticipatie in de Wmo. Wij richten ons op de hoofdlijnen van beleid en wijzigingen en vernieuwingen die wij voorstellen. Wij pretenderen niet een volledig overzicht van activiteiten en doelen op alle prestatievelden te geven.

Aan de omschrijving van de prestatievelden is te zien dat de Wmo voornamelijk een bundeling van de welzijnswet en de Wvg is. De meeste taken die in de prestatievelden genoemd worden, voeren wij nu al uit. Nieuwe taken in de Wmo zijn de huishoudelijke hulp (prestatieveld 6), het ondersteunen van mantelzorgers (prestatieveld 4) en de openbare geestelijke gezondheidszorg (prestatieveld 8). Voor de nieuwe taken is er een herkenbare geldstroom, d.m.v. een integratie-uitkering in het gemeentefonds, voor bestaande taken blijven de middelen via de algemene uitkering in het gemeentefonds lopen.

Prestatieveld 1 en delen van 3 en 4 richten zich op algemene voorzieningen die voor iedereen toegankelijk zijn: participatieaanbod. Prestatieveld 2 en 5 richten zich op burgers van wie de zelfredzaamheid onder druk staat. Dat geldt ook voor een deel van prestatieveld 3 (cliëntondersteuning). Vrijwilligers hebben een belangrijke rol bij beide soorten aanbod en mantelzorgers bij het ondersteuningsaanbod voor mensen van wie de zelfredzaamheid onder druk staat.

0.2 Doel en achtergrond bij de Wmo

Het doel van de Wmo in één woord is: Meedoen. De Wmo beoogt een samenhangend beleid om zelfstandig functioneren en participatie voor alle burgers mogelijk te maken en te bevorderen, uitgevoerd dichtbij de burger, door de gemeente. Om demografische, sociaal-culturele en sociaaleconomische ontwikkelingen als de vergrijzing, integratie, individualisering en de daling van het aantal werkenden t.o.v. het aantal niet-werkenden het hoofd te bieden, wil het rijk d.m.v. de Wmo enerzijds het sociale kapitaal dat aanwezig is in de vorm van vrijwilligers, particulier initiatief, informele zorg e.d. versterken en anderzijds voorkomen dat de kosten voor de zorg (AWBZ) onbetaalbaar hoog worden. In de Wmo verwerkt het rijk 3 oplossingsrichtingen voor de problemen die door de genoemde ontwikkelingen kunnen ontstaan.

Om te beginnen zullen mensen die dat kunnen, meer dan tot nu toe, zelf oplossingen moeten bedenken voor problemen die zich voordoen in de sociale omgeving. De meeste mensen nemen op eigen kracht deel aan de samenleving en zetten zich mogelijk ook in voor anderen. Het rijk doet een groter beroep op deze eigen draagkracht van mensen en laat verzekerde rechten (op huishoudelijke hulp) verdwijnen. Met de Wmo wil het rijk een krachtige lokale sociale structuur bevorderen, waar zelforganisatie, maatschappelijke binding en eigen verantwoordelijkheid een belangrijke plaats

innemen en voorliggend zijn aan professionele zorg en welzijn. Gemeenten krijgen hierin een zwaardere verantwoordelijkheid.

Ten tweede krijgen gemeenten de opdracht om vanuit de Wmo te zorgen voor een goed samenhangend stelsel van ondersteuning en voorzieningen voor inwoners die niet goed in staat zijn zelf of met hulp van anderen te participeren. Als iemand niet (geheel) op eigen kracht kan meedoen, omdat hij bv. de weg niet weet, de regie kwijt is, geen zorg wil vragen of niet alles zelf kan vanwege een beperking, heeft de gemeente de taak om hem te ondersteunen om de zelfredzaamheid te herstellen en de burger in staat te stellen om te participeren. Iedereen moet mee kunnen doen.

Door verzekerde rechten om te zetten in gemeentelijke voorzieningen en door gemeenten te stimuleren tot preventie door met zorg- en welzijnsarrangementen een beroep op zware (AWBZ-)zorg te voorkomen of uit te stellen, verwacht het rijk zorgkosten te besparen. Om deze reden zijn meer preventieve, collectieve welzijnsvoorzieningen en de individuele voorzieningen voor mensen met een beperking samen in de Wmo ondergebracht. Deze bundeling geeft gemeenten -in zekere mate- meer mogelijkheden om regie te voeren, een sluitende keten van zorg en ondersteuning tot stand te brengen en meer maatwerk aan de burger te leveren.

Tenslotte blijft de AWBZ naast de Wmo bestaan voor langdurige, zware, onverzekerbare zorg. Mogelijk wordt de Wmo in de toekomst verbreed, door meer delen uit de AWBZ, die gericht zijn op participatie en zelfredzaamheid onder te brengen in de Wmo. Hierover beslist het nieuwe kabinet.

0.3 Wat gaan we doen?

Wij zien de komst van de Wmo niet als het moment om ons hele sociale beleid over een andere boeg te gooien. Een groot deel van ons bestaande sociale beleid past prima in de Wmo en wij willen dat ons beleid herkenbaar Nijmeegs blijft. Nijmegen is een stad met relatief weinig segregatie. We behoren tot de koplopers in Nederland als het gaat om de zorgstructuur in het onderwijs, de stad is rijk aan ondersteunings- en belangengroepen voor kwetsbare burgers, een groot deel van de bevolking doet vrijwilligerswerk en wij zijn heel goed op weg met de ontwikkeling van woonservicegebieden. Deze goede dingen willen we behouden en versterken.

Nieuw is wel dat de Wmo voor het sociale beleid een overkoepelend doel stelt: ervoor zorgen dat burgers zo veel/lang mogelijk zelfredzaam zijn en meedoen in de samenleving. Ook geeft de Wmo gemeenten expliciete opdrachten in de omschrijving van de prestatievelden. De Wmo vraagt dus meer: prestaties, samenhang en doelgerichtheid in de sociale voorzieningen. Daar staan echter geen extra middelen tegenover, behalve voor enkele nieuwe gemeentelijke taken (hulp bij het huishouden, ondersteuning van mantelzorgers, OGGZ).

De eisen uit de Wmo en de maatschappelijke ontwikkelingen zoals de vergrijzing, maken dat gemeenten op sociaal gebied meer moeten gaan presteren met hetzelfde geld, zeker op de wat langere termijn als de vergrijzing en vermaatschappelijking van de zorg echt grote vormen aannemen. Om de zelfredzaamheid en participatie van Nijmeegse burgers te bevorderen willen wij ons beleid op de volgende manieren versterken:

0.3.1 preventie

Problemen die we voorkomen hoeven we ook niet op te lossen. Sociale problemen in wijken, t.a.v. integratie, overbelasting van mantelzorgers, tekorten aan vrijwilligers, gebrek aan zelfredzaamheid, sociaal isolement willen we voor zijn. Daarom zetten we in op actief burgerschap, ondersteuning van mantelzorgers, informatie en advies, outreachend werken en goede voorzieningen voor kinderen en jongeren met en zonder problemen, mantelzorgers en mensen met een beperking. In dit plan gaat veel aandacht uit naar mensen die problemen hebben of een groot risico lopen om in de problemen te raken. Een vervolgstap in ons beleid zal zijn om preventie in een nog vroeger stadium te gaan inzetten, in het belang van onze burgers en om onze middelen zo effectief en efficiënt mogelijk in te zetten. Dan is het nodig om met een nog bredere blik naar de Wmo te kijken en ook programma's als sport, onderwijs, wonen en vervoer te betrekken bij het Wmo-beleid.

0.3.2 samenhang, afstemming en regie

Als we met de Wmo-doelen en opdrachten voor ogen naar ons sociale beleid kijken, zien we op veel gebieden mogelijkheden om door meer samenwerking met partners in de stad, meer samenhang in het voorzieningenaanbod en meer afstemming tussen organisaties, initiatieven en producten, meer te bereiken voor de burger. We willen ketens vormen, onder andere op het gebied van advies, informatie en cliëntondersteuning en in het welzijnsaanbod voor kwetsbare burgers. De keten in het risicogericht jeugdbeleid willen we versterken. Op sommige onderdelen gaan we onderzoeken of ons huidige beleid nog wel aansluit bij de behoeften van Nijmegenaren, bv. in het vrijwillig jeugdwerk.

Om ook kwetsbare burgers in staat te stellen zo lang mogelijk zelfredzaam te blijven en te participeren, is samenwerking met andere sectoren zoals wonen en zorg noodzakelijk. In de ontwikkeling van woonservicegebieden doen we dit al. Ook op welzijnsgebied ligt hier een grote uitdaging.

0.3.3 balans eigen verantwoordelijkheid en overheidsverantwoordelijkheid

Wij vinden het belangrijk dat de eigen verantwoordelijkheid, die de Wmo zo benadrukt, in balans is met overheidsverantwoordelijkheid. De toelichting bij de wet schetst erg hoge verwachtingen van de eigen verantwoordelijkheid van burgers en vrijwillige inzet. Ze worden gezien als de belangrijkste factoren in het oplossen van de maatschappelijke problemen die op ons afkomen. Ook wij geloven in de kracht van de samenleving, maar vinden ook dat de eigen verantwoordelijkheid die wij van burgers vragen in balans moet zijn met de verantwoordelijkheid die wij zelf nemen. Het grote aantal actieve burgers is een sterk punt van Nijmegen. Wij blijven actief burgerschap dan ook stimuleren.

We vinden het echter even belangrijk dat kwetsbare burgers niet de dupe worden van het beroep dat de Wmo op de eigen verantwoordelijkheid van mensen doet. Mensen die niet alles zelf kunnen, moeten op ons kunnen rekenen. Bovendien is de samenleving niet geheel maakbaar. Wij kunnen actief burgerschap en vrijwillige inzet weliswaar stimuleren, maar niet sturen. Dit geldt in nog sterkere mate voor mantelzorg. Ook gaan het nemen van eigen verantwoordelijkheid en initiatief niet vanzelf en zijn zelfsturing en zelfbeheer niet in alle gevallen mogelijk.

Tenslotte staan meer vrijwillige inzet en zorg voor elkaar soms op gespannen voet met doelen als het verhogen van de arbeidsparticipatie of emancipatie van vrouwen. Wij willen dat de eigen verantwoordelijkheid de ontwikkelingskansen van mensen niet belemmert.

0.3.4 interculturalisatie

Op een aantal prestatievelden is er sprake van specifieke problematiek m.b.t. allochtonen. Het niet-gebruik van zorg en inkomensondersteuning is onder allochtonen bv. hoger. Integratie tussen allochtonen en autochtone wijkbewoners is daarnaast een voorwaarde voor leefbaarheid en sociale samenhang. Ook blijkt uit onderzoeken dat allochtonen zich niet herkennen in de term mantelzorger, dat allochtonen sterk een beroep doen op -vooral vrouwelijke- familieleden voor zorg en moeilijker erkennen dat ze overbelast zijn of hulp van buiten vragen.

Om ook de ondersteuning aan allochtone Nijmegenaren goed tot zijn recht te laten komen, willen we in ons Wmo-beleid ruim aandacht besteden aan interculturalisatie. We gaan meer te rade bij bestaande allochtone groepen (ACA, zelforganisaties, jongeren- en ouderenorganisaties), stakeholders als allochtone ouderenadviseurs en zorgconsulenten en organisaties met veel kennis en een groot netwerk zoals Interlokaal. Van deze gesprekspartners vragen we ook een actieve bijdrage aan het realiseren van onze Wmo-doelen. Verder willen we dat interculturalisatie beter verankerd wordt binnen de reguliere instellingen. Op dit moment heeft het Interlokaal veel expertise en ervaring in het werken met en voor allochtonen. Er mag echter geen automatisme ontstaan dat alle allochtonenvraagstukken aan het Interlokaal worden overgelaten. In Nijmegen willen we niet naast elkaar, maar met elkaar leven en ook werken. Ook de andere instellingen zullen in staat moeten zijn om de allochtonen in de doelgroepen voor wie ze werken, een passend aanbod te doen. We starten in 2007 met een bijeenkomst met de grote instellingen over dit thema en de stand van zaken. Wij willen als resultaat hieruit een aantal actiepunten voor interculturalisatie, die wij d.m.v. subsidieafspraken gaan volgen en realiseren.

0.3.5 langere termijnperspectief: sociale planexploitatie

Alle doelen en actiepunten in ons beleidsplan zijn erop gericht om ons sociale beleid meer te laten renderen. Daarmee bedoelen we betere dienstverlening aan de burger leveren en het sociale klimaat versterken. We zijn ervan overtuigd dat dit op langere termijn sociale en financiële winst oplevert. Die winst kan zowel op micro- als op macroniveau geboekt worden en een heel direct of een indirect gevolg zijn van ons beleid.

Voorbeelden:

Een mantelzorger bij wie overbelasting voorkomen wordt door goede ondersteuning kan blijven zorgen voor zijn naasten en hier voldoening uit blijven halen. Bovendien is zo minder professionele zorg nodig.

Door investeringen in leefbaarheid verbetert het sociale klimaat in een wijk. Bewoners zijn daardoor tevredener over hun woonomgeving, meer gehecht aan de buurt en meer betrokken bij de mensen in hun omgeving. Bijkomend voordeel is dat de wijk veiliger en schoner wordt en dat de waarde van panden in de wijk sneller stijgt. Ook blijkt de schonere wijk een positief effect op de gezondheid van bewoners te hebben.

Wij willen toewerken naar een beleid dat sociale winst oplevert. Die winst willen we kwantificeren en herinvesteren in sociale programma's. Op langere termijn willen we met deze sociale planexploitatie gaan werken.

Hiervoor is nog een hele slag te maken. Het meten en toerekenen van sociale winst is bepaald niet eenvoudig. In het land is er al enige expertise op dit gebied aan het ontstaan. Die gaan we in deze planperiode benutten om vanaf 2009 (deels) op deze manier te gaan werken. Wel zit er een adder onder het gras: een flink deel van het 'inverdieneffect' van onze investeringen komt ten goede aan andere sectoren, vooral de AWBZ. De Wmo kent geen prikkel voor gemeenten die effectief sociaal beleid belooft.

0.3.6 lange termijnperspectief: Verbreding Wmo

In hoofdstuk 1 beschrijven wij dat veel van onze programma's (sport, kunst & cultuur, vervoer bv.) indirect een bijdrage leveren aan het doel van de Wmo: bevorderen van de zelfredzaamheid en participatie van burgers, zonder dat dit het directe doel van ons beleid op deze programma's is. We gaan ons beleid op deze programma's in dit plan niet wijzigen. Wel willen we de komende twee jaar benutten om het Wmo-denken verder te ontwikkelen. Met Wmo-denken bedoelen we dat we ook bij ons beleid op deze programma's bedenken hoe zij kunnen bijdragen aan onze Wmo-doelen op de verschillende prestatievelden. Wmo-beleid wordt facetbeleid en de relatie tussen de Wmo en andere programma's op sociaal gebied, zoals sport, kunst & cultuur, onderwijs en recreatie en spelen wordt steviger. De open wijk scholen en BOS-projecten zijn voorbeelden waarin al op deze manier gewerkt wordt.

Een vervolgstap daarna zal zijn om ook over de grenzen van ons sociale beleid heen te kijken naar hoe bv. wonen, vervoer, inrichting openbare ruimte kunnen bijdragen aan sociale samenhang en participatie en zelfredzaamheid van burgers.

Beslispunt: In 2007 en 2008 ontwikkelen we ons Wmo-beleid tot facetbeleid: in al onze sociale programma's kijken wij wat de bijdrage kan zijn aan het bevorderen van de zelfredzaamheid en participatie van burgers. In ons beleidsplan Wmo 2009 e.v.j. stellen we doelen op dit terrein.

0.4 De inhoud van dit plan

Zoals gezegd, gaan we niet ons hele sociale beleid veranderen. Per prestatieveld kiezen wij één of enkele speerpunten die we de komende jaren gaan aanpakken of uitwerken. Wij maken nu een plan voor 2 jaar om aan de slag te gaan met de Wmo en ons het Wmo-werken en -denken eigen te maken. Het plan bevat actiepunten om meer samenhang in ons sociale beleid aan te brengen, preventie van problemen en zware zorgbehoefte te versterken en onze regierol over meer sociale beleidsterreinen vorm te geven. Over 2 jaar herijken wij het plan en stellen het bij om ons maatschappelijke ondersteuningsbeleid verder door te ontwikkelen. Dit Wmo-beleidsplan is dus meer een startdocument dan een allesomvattende visie op een sociaal Nijmegen. Hieronder benoemen wij per prestatieveld de belangrijkste bestuurlijke dilemma's en uitdagingen.

1: Sociale samenhang en leefbaarheid

In wijken bevorderen we de leefbaarheid en sociale samenhang door het ondersteunen van bewonersinitiatieven, open wijkscholen en allochtone zelforganisaties. Bewonersgroepen houden zich vooral bezig met de woonomgeving en leefbaarheid, zowel op ruimtelijk als sociaal gebied. We willen betrokkenheid bij en verbondenheid met kwetsbare burgers -mensen met een beperking, mensen in een sociaal isolement, mensen die niet geïntegreerd zijn- meer gaan stimuleren. Zowel bij bewonersgroepen als allochtone zelforganisaties besteden we hieraan meer aandacht en zetten het subsidie-instrument in.

2: Preventief jeugdbeleid

Met ons beleid om problemen met opvoeden en opgroeien te voorkomen en/of snel op te sporen proberen we te voorkomen dat kinderen en jongeren uitvallen op school, psychosociale problemen of ontwikkelingsachterstanden hebben. Op twee onderdelen kan ons beleid versterking gebruiken: informatie & advies voor jeugdigen en hun ouders en coördinatie van zorg. Bovendien kan er de komende jaren een flinke impuls voor het gemeentelijk jeugdbeleid komen o.a. door Operatie Jong, de landelijke werkgroep o.l.v. Steven van Eijk, die de problemen in de jeugdzorg heeft onderzocht en 25 aanbevelingen aan het kabinet heeft gedaan. Daarom zetten we vast een koers uit voor invulling van zo'n impuls.

3: Informatie, advies en cliëntondersteuning

Bereik van de burger is in dit prestatieveld het thema. Telkens opnieuw blijkt dat er veel niet-gebruik van gemeentelijke voorzieningen is, zowel op het gebied van inkomensondersteuning en schuldhulpverlening, als in de voorzieningen voor gehandicapten. Formulieren en procedures zijn voor veel mensen te ingewikkeld, ondanks vereenvoudiging in de afgelopen jaren. Daardoor kloppen mensen met problemen niet of te laat aan bij de overheid of bij organisaties die hen kunnen helpen hun problemen op te lossen. Daarom gaan we verder dan het inrichten van één loket voor advies, informatie en cliëntondersteuning. We gaan ook de wijken in om voorlichting te geven, te helpen met formulieren invullen en mensen thuis te bezoeken. Zo willen we, in samenwerking met maatschappelijke organisaties in de stad, burgers die om wat voor reden dan ook ons niet bereiken, vinden en gebruik laten maken van welzijnsvoorzieningen en inkomensondersteuning.

4: ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers

Veel Nijmegenaren doen vrijwilligerswerk, maar het tekort aan vrijwilligers in zorg en welzijn is groot. We willen vrijwilligerswerk op deze terreinen stimuleren en aantrekkelijk maken. Mantelzorgondersteuning is een nieuwe taak voor ons en de behoefte aan ondersteuning van mantelzorgers varieert van hulp bij regelwerk, tot een vervanger in de vakantie en waardering voor hun werk van de buitenwereld. We verwachten niet dat we als overheid sterk kunnen sturen op de bereidheid van mensen om mantelzorg te leveren en de hoeveelheid zorg die ze leveren. We willen we ondersteuning op maat leveren om overbelasting en uitval van mantelzorgers zo veel mogelijk te voorkomen.

5: zelfredzaamheid en participatie van mensen met een beperking

In de ruimtelijke ordening is al veel gedaan om mensen met een beperking in staat te stellen zelfstandig te (blijven) wonen en leven met de zorg die daarbij nodig is. Het is nu tijd om ervoor te zorgen dat deze mensen ook kunnen blijven participeren. Daarvoor is een integrale keten van wonen, zorg én welzijn nodig. In die keten zijn wij verantwoordelijk voor de schakel welzijn (maaltijdvoorziening, activiteiten voor ouderen en gehandicapten) en een stukje zorg (rolstoel, huishoudelijke hulp). Wonen, zorg en welzijn goed op elkaar afstemmen vraagt ook op sociaal gebied regie en samenwerking met sectoren waarover wij geen zeggenschap hebben, zoals wonen en zorg.

6: Burgerparticipatie:

De Wmo geeft burgers en organisaties veel ruimte om mee te denken en praten over beleid en hun mening te geven over de uitvoering. De inhoud van de Wmo is zo breed en gevarieerd dat deze burgerparticipatie niet of nauwelijks in een vaste vorm en structuur te gieten is. Daarom kiezen voor flexibele vormen van burgerparticipatie die zo goed mogelijk aansluiten bij de mensen die we willen laten participeren en het doel dat we willen bereiken.

0.5 Actiepuntenlijst

Actie- / beslispunten	gereed	middelen beschikbaar	benodigd bedrag (+ bron)
------------------------------	---------------	-----------------------------	---------------------------------

<i>nieuwe middelen)</i>			
Interculturalisatie bevorderen door -organisaties en stakeholders als gesprekspartner te benutten -themabijeenkomst over interculturalisatie met Nijmeegse instellingen -resultaten uit themabijeenkomst vertalen in subsidieafspraken en kwaliteitseisen	01-07-2007	n.v.t.	regulier werk
	01-07-2007	nee	
	01-01-2008	nee	
Methodiekontwikkeling voor sociale planexploitatie	01-01-2009	nee	€ 50.000
Wmo-beleid tot facetbeleid maken	01-01-2009	nee	n.t.b.

Hoofdstuk 1:

Prestatieveld 1: het bevorderen van leefbaarheid en sociale samenhang in buurten, wijken en dorpen

1.1 Inleiding

De omschrijving van dit prestatieveld is ruim geformuleerd. Dat is ook de bedoeling van de wetgever geweest. Het geeft ons een grote mate van vrijheid bij de invulling ervan. In het strategisch kader Wmo is gesteld dat dit prestatieveld met name ons welzijns- en accommodatiebeleid omvat. Onze doelen op deze gebieden zijn momenteel:

- Bevorderen van participatie en zelfredzaamheid van burgers en het in stand houden van sociale verbanden.
- Bevorderen van recreatieve ontmoeting van alle wijkbewoners door openstelling wijkcentra.
- Voorkomen van maatschappelijke isolement van niet-werkenden door collectieve en individuele belangenbehartiging, informatie & advies en participatieactiviteiten.

Doelgroep van ons beleid zijn alle burgers van Nijmegen. Het welzijnswerk zetten wij grotendeels in t.b.v. kwetsbare groepen, B.V. uitkeringsgerechtigden, ouderen en allochtonen.

1.2 Afbakening prestatieveld

Leefbaarheid en sociale samenhang zijn erg veelomvattende begrippen die door heel veel factoren beïnvloed worden, waaronder ons sociale beleid, maar ook bv. veiligheid en woonomgeving, individualisering en economische ontwikkeling. Leefbaarheid en sociale samenhang worden dus zeker niet alleen bepaald door ons sociale beleid en zijn maar beperkt stuurbaar en maakbaar.

Veel van onze beleidsterreinen leveren er op directe of indirecte wijze een bijdrage aan. Een aantal programma's heeft direct als doel het bevorderen van leefbaarheid en sociale samenhang, nl. Samenlevingsopbouw, Wijken (participatie bewonersbudgetten, wijkbladen, wijkaccommodaties) en Integratie & Emancipatie (ontmoeting). Op deze beleidsterreinen richt zich ons Wmo-beleidsplan voor dit prestatieveld.

Daarnaast dragen vele andere programma's bij aan de leefbaarheid en sociale samenhang, zoals veiligheid, maar ook programma's als sport en recreatie & spelen, die ontmoeting, gezamenlijke activiteiten van burgers en vrijwilligerswerk bevorderen; werk en inkomen door inzet van re-integratie- en activeringsinstrumenten en ruimte en bouwen bij het toegankelijk maken van woningen en de woonomgeving. Wij zijn ons bewust van de invloed van deze beleidsterreinen, maar willen ons beleidsmatig richten op die beleidsterreinen die sociale samenhang als doel hebben en prestatieveld 1 niet alles omvattend maken. Daarom richten wij ons op Samenlevingsopbouw, van het programma Wijken de onderdelen participatie, bewonersactiviteiten en wijkaccommodaties en van het programma Integratie & Emancipatie het onderdeel ontmoeting. Bij de andere programma's is bevordering van de sociale samenhang een neveneffect. Het doel van bv. sport is bevordering van de sportdeelname of van veiligheid bevordering van het gevoel van veiligheid, niet bevordering van de sociale samenhang.

Prestatieveld 1 heeft door zijn algemene omschrijving een brede doelgroep en verbanden met alle andere prestatievelden in de Wmo. Sociale samenhang kan bv. niet zonder vrijwillige inzet van burgers. Individuele problematiek van burgers (zorgmijders, risicojongeren) heeft invloed op de leefbaarheid. Eén van de probleemfactoren is dergelijke situaties is vaak het ontbreken van een sociaal netwerk. Daarnaast zien we dat door vergrijzing, extramuralisering en maatschappelijk herstel mensen met beperkingen weer in wijken gaan wonen, of langer in wijken blijven wonen, i.p.v. in zorg- of opvanginstellingen. Integratie in de wijken, eventuele gevolgen voor de leefbaarheid en het voorkomen van sociaal isolement bij deze groepen vragen dan ook meer en meer onze aandacht.

1.3 Ons huidig beleid op hoofdlijnen

Uitgangspunten:

Iedereen doet mee:

Wij willen dat alle burgers betrokken zijn en initiatief nemen, zeggenschap hebben en verantwoordelijkheid nemen. Voor mensen die op deze punten minder kansen hebben, zetten wij welzijnswerk in.

Van zorgen voor naar zorgen dat:

Wij stimuleren actief burgerschap, d.w.z. dat burgers verantwoordelijkheid voor zichzelf en voor elkaar nemen, verdraagzaam zijn en actief bijdragen aan de kwaliteit van hun woonomgeving.

Niet naast elkaar, maar met elkaar:

Wij stimuleren contact tussen alle bevolkings-, leeftijds- en sociale groepen in de stad en willen sociaal isolement voorkomen en bestrijden. Wij versterken onze wijken.

Dit beleid geven wij invulling op de volgende wijze:

Wij stimuleren vrijwillige initiatieven van burgers, zoals bewonersactiviteiten en -initiatieven. Daarbij stimuleren wij dat gesubsidieerde organisaties wijkbewoners betrekken bij hun werk. Ook stellen wij wijkcentra open om inwoners van Nijmegen gelegenheid te bieden om elkaar te ontmoeten en faciliteiten te bieden voor activiteiten die zij op eigen initiatief ondernemen. Burgerinitiatief is het fundament voor sociale samenhang en de initiatievenrijkdom is een sterke kant van Nijmegen. Soms is extra ondersteuning nodig om initiatieven tot bloei te laten komen, of burgers te laten participeren. Daar waar burgerinitiatief wel nodig is, maar niet of niet voldoende aanwezig is, stimuleren wij dit door de inzet van wijkmanagement en welzijnswerk. Beide vervullen bij het bevorderen van leefbaarheid en sociale samenhang een belangrijke rol.

Wij zorgen voor welzijnswerk dat eigen initiatieven van burgers en vrijwilligers ondersteunt, kwetsbare groepen burgers ondersteunt om hun participatie en zelfredzaamheid te bevorderen en kennis en vaardigheden te ontwikkelen. De inzet van het welzijnswerk over de stad is maatwerk en vindt plaats in afstemming tussen wijkmanagement en het welzijnswerk.

1.4 Stand van zaken

Vergeleken met andere steden waarden Nijmegenaren het sociale klimaat bovengemiddeld. Er zijn echter wel aanzienlijke verschillen per wijk. Het overgrote deel van de Nijmegenaren voelt zich verantwoordelijk voor zijn buurt en een meerderheid is actief in buurtactiviteiten of daartoe bereid. Het percentage vrijwilligers in Nijmegen ligt boven het landelijk gemiddelde en sociaal engagement is bij een aanzienlijk deel van de bevolking aanwezig.

Een aantal wijken scoort duidelijk lager dan het gemiddelde op sociale kwaliteit, zo'n 8% van de burgers is ontevreden over hun contacten en een aanzienlijk deel van de allochtonen (15%) heeft weinig contacten/voelt zich sociaal geïsoleerd.

1.5 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

Onze doelen voor sociaal beleid en de invulling die wij daaraan geven, hoeven wij door de komst van de Wmo niet te wijzigen. Participatie voor iedereen, actief burgerschap en contact tussen verschillende groepen in de samenleving zijn i.h.k.v. de Wmo van groot belang en blijven relevant voor onze stad. Wij blijven dan ook voorwaarden scheppen voor een goed sociaal klimaat in Nijmegen en werken daarbij met name gebiedsgericht. De belangrijke ontwikkelingen in de samenleving voor de komende tijd: vergrijzing, vermaatschappelijking van de zorg en verkleuring, maken dat wij wel extra accent gaan geven aan activiteiten die hierop inspelen. Daarbij hebben wij de volgende speerpunten:

1.5.1 Accent op zorg en welzijn bij burgerinitiatieven

Het aandeel (potentieel) actieve en maatschappelijk betrokken burgers in Nijmegen is groot. In ons beleid stimuleren wij actief burgerschap al, o.a. door het ondersteunen van buurtactiviteiten en bewonersinitiatieven en de wijkmanager als regiepunt voor wijkinitiatieven. De komende tijd zijn wij bovendien al van plan om de inspraak te verbreden door wijkbewoners, samen met de wijkraden en –platforms en de budgethoudende bewonersorganisaties, mee te laten adviseren over bewonersaanvragen. Ook kunnen vanaf 2007 bewonersinitiatieven uit alle wijken worden gehonoreerd.

De Wmo doet een sterk beroep op de eigen verantwoordelijkheid en de verantwoordelijkheid voor elkaar, als het gaat om participatie en zelfredzaamheid. Het risico daarvan is dat kwetsbare burgers daardoor nog verder achterop raken. Dit willen wij voorkomen door betrokkenheid tussen kwetsbare en niet kwetsbare burgers te stimuleren. Ontmoeting en is blijft daarbij een belangrijke functie. Bereidheid om een ander te helpen ontstaat immers pas als mensen elkaar kennen. Daarbij willen wij burgerinitiatieven in wijken op het gebied van zorg en welzijn meer stimuleren, indien zij bijdragen aan de volgende doelen:

- Integratie in de wijk van mensen met een beperking (bv. ontmoeting, gezamenlijke activiteiten)
- Voorkomen en bestrijden van sociaal isolement en achterstanden (bv. maatjes- en mentorprojecten, inzet ervaringsdeskundigheid)
- Zelfredzaamheid en participatie van mensen bevorderen (bv. huis-, tuin-, vervoer- en klussendiensten, SPOK-initiatieven, begeleiding bij activiteiten, informatie en advies)

Wij faciliteren deze initiatieven waar nodig met capaciteit of deskundigheid door bv. ondersteuning van initiatieven door welzijnsinstellingen en door subsidies aan bewonersactiviteiten op dit gebied. Met onze welzijnsinstellingen maken we afspraken over de bijdrage die zij hieraan gaan leveren. Het gaat daarbij zowel om het stimuleren en ondersteunen van initiatieven als het bevorderen van zelfbeheer en -organisatie en het ontwikkelen van bij de tijdse, flexibele vormen van initiatief (korte klussen, mensen niet vastpinnen op verplichtingen). Dit plan houdt uiteraard sterk verband met prestatievelde 4 en 5. Ook in onze wijkbezoeken gaan we aandacht besteden aan burgerinitiatief in zorg & welzijn.

Beslispunt: Wij stimuleren burgerinitiatieven gericht op ontmoeting tussen wijkbewoners, integratie in de wijk van mensen met een beperking, voorkomen en bestrijden van sociaal isolement en achterstanden en bevordering van de zelfredzaamheid en participatie.

1.5.2. Integratie

Wij willen extra inzetten op het bevorderen van integratie tussen kwetsbare en niet-kwetsbare burgers en tussen allochtonen en autochtonen. Het blijkt dat bij kwetsbare burgers en bij allochtonen het (risico op) sociaal isolement groter is. Sociaal geïsoleerd levende mensen zijn vaak minder zelfredzaam en doen eerder een beroep op professionele hulp doordat ze minder een beroep op hun omgeving kunnen doen.

Door de vergrijzing en extramuralisering zullen bovendien meer mensen die eerder elders in de samenleving werden ondergebracht in de wijken blijven wonen. Dit zijn vrijwel altijd kwetsbare burgers. Daarom willen wij ons extra inspannen om de participatie van deze groepen te bevorderen. Wij willen de interacties tussen de verschillende groepen op wijkniveau stimuleren, zodat wijkbewoners met verschillende achtergronden elkaar leren kennen en naar elkaar gaan omzien.

Dit gaan we doen door:

- Bevorderen diversiteit van bezoekers wijkcentra. Wij werken nu aan de vorming van activiteitencommissies voor wijkcentra die een afspiegeling zijn van de wijk.
- Actiever inzetten van zelforganisaties om allochtone burgers te betrekken bij de wijk en ontmoetingen in de wijk tussen allochtonen en autochtonen te bevorderen. Deze punten zijn uitgewerkt in het uitvoeringsprogramma multiculturele samenleving. Daarnaast maken we met instellingen afspraken over het bereik van allochtone Nijmegenaren.
- Met welzijnsinstellingen werken aan voorkomen en bestrijden van sociaal isolement.
- in de onlangs vastgestelde subsidieverordening voor bewonersactiviteiten stimuleren we concrete initiatieven, waarbij ontmoeting tussen verschillende groepen een doel is.

Beslispunt: We bevorderen de integratie van allochtone wijkbewoners en bewoners met een beperking door het bevorderen van de diversiteit van bezoekers van de wijkcentra, inzet van allochtone zelforganisaties voor dit doel, welzijnswerk en het stimuleren van bewonersactiviteiten gericht op integratie.

Op de genoemde accentwijzigingen hebben wij in onze nieuwe budgetsubsidieovereenkomst met de welzijnsinstelling al geanticipeerd, door 5-10% van de subsidie niet aan een bepaald thema te verbinden, maar flexibel inzetbaar te houden voor bepaalde speerpunten of pilotprojecten. Daarnaast hebben wij als nieuw speerpunt het bevorderen van integratie in de wijken opgenomen, waarbij een relatie gelegd wordt met alle thema's in de subsidieovereenkomst. In het thema 'ondersteuning van bewonersinitiatieven, participatie bij planprocessen en toegankelijkheid van wijkcentra' hebben wij als extra doelstelling 'activering van bewoners' opgenomen.

1.5.3 Accommodaties

We voorzien door de vergrijzing en vermaatschappelijking een verschuiving in de eisen, wensen en behoeften m.b.t. accommodaties en een veranderende rol voor onze bestaande wijkaccommodaties. Voor zeer kwetsbare groepen zijn de wijkaccommodaties in een aantal gevallen niet bereikbaar. Wij zien dat er in de ontwikkeling van woonservicegebieden ook welzijnsaccommodaties gepland gaan worden voor kwetsbare burgers die mogelijk ook door een deel van de huidige bezoekers van de wijkcentra gebruikt gaan worden. Wij verwachten dat dit met name voor ouderen zal gelden. Deze verschuiving leidt mogelijk tot een ander bezoekersprofiel en daardoor tot andere wensen t.a.v. activiteiten en gebruik.

Daarnaast willen we kansen benutten om accommodaties multifunctioneler en flexibeler te benutten. We denken daarbij niet alleen aan de wijkcentra, maar willen ook meer flexibiliteit creëren in het gebruik van ruimtes in open wijkscholen en sportaccommodaties en zoeken naar combinaties met andere organisaties die actief zijn in Nijmegen op het gebied van zorg & welzijn. De voorzieningenkaart die ontwikkeld wordt, zal ons op weg helpen in deze benadering. Daarnaast werken wij intern aan de vorming van één loket voor vragen rondom maatschappelijke huisvesting. Daarmee kunnen we vragen om ruimtes gemakkelijker met elkaar in verband brengen én oplossen.

In hoofdstuk 5 besteden wij ook aandacht aan dit onderwerp.

1.5.4 Structuur voor signalering en oplossing van individuele problematiek in de wijken

Problemen op sociaal en materieel gebied van individuen en huishoudens kunnen van invloed zijn op de leefbaarheid in wijken. Denk bijvoorbeeld aan burenruzie, vervuiling van een woning of huiselijk geweld. Voor kinderen en jongeren bestaat er in Nijmegen inmiddels een volledige structuur om problemen met opgroeien (schooluitval, ontwikkelingsachterstanden, psychosociale problemen) zo veel mogelijk te voorkomen, dan wel op tijd op te sporen en de jeugdige toe te leiden naar de hulp die hij nodig heeft. Wij willen voor alle mensen in de stad, gebiedsgericht een dergelijke structuur realiseren, ten eerste uit het oogpunt van preventie en daarnaast om escalatie en problemen met leefbaarheid te voorkomen. Deze zorgstructuur is aanvullend op de bestaande structuren op het gebied van jeugd en OGGZ. Doublures willen we voorkomen. In 2009 willen wij deze stadsdekkende structuur gerealiseerd hebben.

Beslispunt: Wij bouwen een dekkende zorgstructuur op wijk of stadsdeelniveau voor personen en huishoudens om sociale en materiële problemen zo veel mogelijk te voorkomen en anders zo snel mogelijk te signaleren en de persoon of het huishouden toe te leiden naar passende hulp.

1.6 Indicatoren

Om het effect van ons beleid te bepalen, richten we ons op indicatoren uit de stads- en wijkmonitor over het sociale klimaat in Nijmegen. Hoewel, zoals gezegd, het sociale klimaat door meer factoren beïnvloed wordt dan alleen overheidsbeleid, vinden wij deze indicatoren een bruikbare indicatie van het effect van ons beleid. Wij streven naar een stijgende lijn in de scores in de stadspeiling 2009:

indicator	score 2005	score 2009
Schaalscore sociale kwaliteit	6,2	6,3
% bevolking dat behoefte heeft aan meer sociale contacten	8%	7%
% bevolking dat actief is in buurtactiviteiten	31%	33%
% bevolking dat zich verantwoordelijk voelt voor eigen buurt	84%	85%
% bevolking dat vindt dat verhouding allochtoon-autochtoon goed is	54%	57%
% bevolking dat overlast ervaart van andere bewoners	26%	23%

1.7 Actielijst

Actie- / beslispunten	gereed	middelen beschikbaar	bedrag + bron nieuwe middelen
Stimuleren burgerinitiatieven gericht op ontmoeting tussen wijkbewoners, integratie in de wijk van mensen met een			

beperking, voorkomen en bestrijden van sociaal isolement en achterstanden en bevordering van de zelfredzaamheid en participatie d.m.v. -subsidies o.g.v. de verordening bewonersparticipatie -aandacht in de wijkbezoeken -inzet van capaciteit en deskundigheid van gesubsidieerde instellingen t.b.v. bewonersinitiatieven op deze gebieden.	01-01-2007 01-05-2007 01-07-2007	ja n.v.t. ja	regulier regulier werk regulier +
Bevorderen de integratie van allochtone wijkbewoners en bewoners met een beperking d.m.v. -het bevorderen van de diversiteit van bezoekers van de wijkcentra -inzet van allochtone zelforganisaties -welzijnswerk -het stimuleren van bewonersactiviteiten gericht op integratie	01-01-2007 01-07-2007 01-07-2007 01-01-2007	ja ja ja ja	
anticiperen op veranderende accommodatiebehoefte door -multifunctioneel en flexibel gebruik van accommodaties -gecombineerd gebruik van accommodaties met onze partners op het gebied van zorg en welzijn.	z.s.m. z.s.m	nee nee	
dekkende zorgstructuur op wijk(?)/stadsdeel(?)niveau voor personen en huishoudens om sociale en materiële problemen zo veel mogelijk te voorkomen en anders zo snel mogelijk te signaleren en de persoon of het huishouden toe te leiden naar passende hulp.	01-01-2009	gedeeltelijk	deel van € 400.000 (sociale herovering) voor indiv. aanpak achter de voordeur (kwaliteitsimpuls netwerken)

Hoofdstuk 2:

Prestatieveld 2: Op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen op het gebied van opgroeien en van ouders op het gebied van opvoeden.

2.1 Inleiding

Het prestatieveld 'op preventie gerichte ondersteuning van jeugdigen met problemen met opgroeien en van ouders met problemen met opvoeden' heeft betrekking op de in Nijmegen wonende jeugdigen – en in voorkomende gevallen hun ouders – bij wie sprake is van een verhoogd risico als het gaat om ontwikkelingsachterstanden, psychosociale problemen of schooluitval, maar voor wie zorg op grond van de Wet op de jeugdzorg niet nodig is dan wel voorkomen kan worden. Dit is aanvullend op andere wetgeving, zoals de Wet collectieve preventie volksgezondheid en de Leerplichtwet.

Landelijk zijn 5 functies afgesproken van het preventief jeugdbeleid die er op lokaal niveau tenminste moeten zijn, aansluitend op de jeugdzorg (Wet op de jeugdzorg). Het gaat in dit prestatieveld om de invulling van deze 5 functies. In Nijmegen zijn de 5 functies van het preventief jeugdbeleid grotendeels ondergebracht in het programma Jeugd, productgroep Risico- en probleemgericht jeugdbeleid. Dit hele beleid is gericht op het voorkomen, dan wel vroegtijdig opsporen en behandelen van problemen met opvoeden en opgroeien. Preventie is dus het sleutelwoord in ons jeugdbeleid. We beginnen daarmee al bij de allerkleinsten, door de stadsbrede invoering van 'kijk op kleintjes'. We werken outreachend waar nodig, bv. wanneer mensen niet op het consultatiebureau verschijnen of bij het RMC. Gezondheids- of jongerenwerkers gaan dan actief naar het gezin of de jongere toe.

Het algemene gedeelte van het jeugdbeleid (ontwikkelingsgericht jeugdbeleid) speelt ook een hele grote rol voor het preventief werken. We gaan in dit prestatieveld dan ook aandacht besteden aan algemeen jeugdbeleid, d.w.z. jeugdparticipatie, vrijwillig jeugdwerk, ambulante jongerenwerk, peuterspeelzaalwerk en ondersteuning van kinderopvang. Daarnaast kent dit terrein vele raakvlakken met andere programma's, zoals onderwijs, veiligheid, zorg en welzijn.

De 5 functies:

1 Informatie- en advies:

Bij deze functie gaat het zowel om ongevraagde informatie over opvoeden en opgroeien (voorlichting), als om het beantwoorden van specifieke vragen van ouders en jeugdigen.

Doel: voor jeugdigen, opvoeders en instellingen is duidelijk waar binnen de eigen gemeente informatie en advies over opvoeden en opgroeien te krijgen is.

2 Signalering:

Het vroegtijdig signaleren van problemen van jeugdigen en opvoeders, óók als de betrokkenen die problemen zelf wellicht (nog) niet goed onderkennen.

Doel: voor alle partijen is duidelijk welke afspraken gelden voor het centraal melden van verontrustende signalen van of over gezinnen en jeugdigen.

3 Toeleiding:

Nadat een vraag of probleem is gesignaleerd, hetzij door een jeugdige of ouder, hetzij door anderen, moet zo snel mogelijk hulp worden geboden.

Doel: voor alle partijen is duidelijk welke afspraken gelden voor het beoordelen van gesignaleerde problemen en het zo nodig plegen van interventies. Het doorverwijzen van cliënten naar lokale voorzieningen of bureau jeugdzorg.

4 Licht pedagogische hulp:

Dit betreft kortdurende advisering en lichte hulpverlening op momenten dat de opvoeding dreigt te stagneren. In Nijmegen zetten we verschillende vormen in.

Doel: gezinnen en jeugdigen met opvoed- en opgroei problemen komen op de juiste plek terecht; zo nodig is licht pedagogische ondersteuning beschikbaar.

5 Coördinatie van zorg:

Hierbij gaat het om hulp aan gezinnen met meervoudige problematiek, die geen greep hebben op de eigen situatie. Deze gezinnen hebben te maken met diverse instanties en hulpverleners. Het is aan ons om ervoor te zorgen dat lokale instellingen afspraken maken over het bij elkaar brengen van afzonderlijke probleemsignalen van/over het gezin en het onderling afstemmen van de hulpverlening.

Doel: voor gezinnen en jeugdigen met meervoudige problemen die daar geen greep (meer) op hebben, is er coördinatie van zorg.

De doelgroep is als volgt - het aantal jeugdigen in Nijmegen:

	2006	2004	2002
--	------	------	------

0-4 jaar	6.781	6.872	6.925
4-12 jaar	14.246	14.352	14.335
12-18 jaar	10.214	9950	9.327
18-25 jaar	18.538	17.379	16.206
<i>totaal 0-25 jaar</i>	<i>49.779</i>	<i>48.553</i>	<i>46.793</i>

De Nijmeegse jeugd neemt in omvang toe. Daarnaast neemt het aandeel allochtonen onder de jeugd ook toe.

Uit landelijk onderzoek blijkt dat het met 85% van de jeugdigen gewoon goed gaat. Dit betekent dat 15% van de jeugdigen een enkelvoudig probleem heeft (o.a. sociaal-emotioneel of psychosociaal). Voor 5% van de jeugdigen geldt dat er sprake is van meervoudige problemen of dat hij/zij in een multi-probleem-situatie zit.

totaal aantal jeugdigen 0-25 Nijmegen	aantal jeugdigen 0-25 enkelvoudig probleem	aantal jeugdigen 0-25 multi-probleem
47.875	+/- 7.200	+/- 2.400

Daarnaast richt dit prestatieveld ook op ouders en opvoeders, dus met name de doelgroep volwassenen met kinderen.

2.2 Wat willen we bereiken?

Wij willen optimale ontwikkelingskansen creëren gericht op maatschappelijke participatie en sociale integratie voor de Nijmeegse jeugd tot 18 jaar en voor die jongvolwassenen van 18-23 jaar die nog extra steun nodig hebben.

We willen dat alle kinderen en jongeren in Nijmegen zo voorspoedig mogelijk opgroeien, daarbij zo min mogelijk belemmerd door sociaal-economische of psychosociale problematiek. Problemen worden in een vroeg stadium gesignaleerd en er wordt snel en efficiënt doorgeleid naar de juiste hulpverlening als dat nodig is. Achterliggend doel is dat leerlingen hun schoolloopbaan kunnen hervatten en adequaat afronden. We leggen dus de nadruk op preventie boven curatie. Daarnaast is het smeden van allianties en samenwerking met schoolbesturen en instellingen een belangrijke randvoorwaarde.

We hebben de volgende subdoelstellingen gekoppeld aan de functies van het preventief (ofwel risico- en probleemgericht) jeugdbeleid:

- Zoveel mogelijk jeugdigen en ouders/opvoeders worden bereikt met de juiste informatievoorziening.
- Zo min mogelijk jeugdigen hebben zware psycho-sociale problematiek. Als ze dit wel hebben worden ze snel en efficiënt toegeleid naar de juiste hulp of begeleiding.
- Zoveel mogelijk ouders/opvoeders worden bereikt met opvoedondersteuningsactiviteiten en vormen van lichte hulp.
- Samenwerking en afstemming van betrokken instellingen rond gezin verbetert. Hulpverleners, begeleiders en andere betrokkenen bij jeugdigen worden zo goed mogelijk in staat gesteld om zorg of hulp af te stemmen.

Daarnaast hebben we subdoelen geformuleerd die betrekking hebben op het algemene jeugdaanbod (ontwikkelingsgericht jeugdbeleid). Deze zijn ondersteunend voor het preventief jeugdbeleid. Dit zijn de volgende:

- Zoveel mogelijk 2- en 3-jarigen die niet op een kinderdagverblijf zitten, bezoeken een peuterspeelzaal.
- Extra vrijetijdsaanbod voor de Nijmeegse jeugdigen waarbij zo veel mogelijk jeugdigen in achterstandswijken worden bereikt; een stedelijke activiteit jeugdparticipatie voor de Nijmeegse jeugdigen.

2.3 Wat doen we nu al?

Functie	Doelstelling	Wat doen we in Nijmegen
1 Info en advies	Zoveel mogelijk jeugdigen en ouders/opvoeders worden bereikt met informatievoorziening	Bureau HALT biedt voorlichting aan op scholen. Tandem biedt info in Boogsteunpunten.

2 Signalering	Zo min mogelijk jeugdigen hebben zware psycho-sociale problematiek. Als ze dit wel hebben worden ze snel en efficiënt toegeleid naar de juiste hulp of begeleiding.	Signalering en toeleiding via zorgteams op peuterspeelzalen en kinderdagverblijven en scholen voor primair onderwijs, voortgezet onderwijs en ROC. We realiseren een dekkende zorgstructuur voor 0-23 jaar. Het aantal zorgteams voorschools (Kijk op Kleintjes) bedraagt 6, in het primair onderwijs 5 en het voortgezet onderwijs 25 (ZAT's / School en Hulp) met vaste deelname van GGD, NIM, Bureau Jeugdzorg, Marant en Leerplicht. Op het ROC is per september 06 gestart met een zorateam.
3 Toeleiding		
4 Lichte hulp (Nijmegen: en opvoed-ondersteuning)	Zoveel mogelijk ouders/opvoeders worden bereikt met opvoedondersteuning en vormen van lichte hulp.	Binnen Kijk op Kleintjes financieren we lichte hulp trajecten GGD en NIM. We bieden licht ambulante hulp aan via de NIM (Impuls-regeling) en opvoedondersteuning via Home-Start, Vitalis, Ouder Kind Centra en Tandem (o.a. Instapje). We bieden hulp en begeleiding aan risicjongeren bij 'R75' via de NIM.
5 Coördinatie van zorg	Samenwerking en afstemming van betrokken instellingen rond gezin verbetert. Hulpverleners, begeleiders en andere betrokkenen bij jeugdigen worden zo goed mogelijk in staat gesteld om zorg of hulp af te stemmen.	Dit loopt via een aantal trajecten: een vorm van coördinatie verloopt via de integratie van de netwerken 4-12 jarigen (School en Hulp, 12min en de buurtnetwerken), er is een verregaande vorm van coördinatie en afstemming binnen Kijk op Kleintjes en ook binnen het project afstemming van zorg in de Kolping-wijk.

Het preventief jeugdbeleid heeft raakvlakken met:

Algemeen jeugdbeleid: jeugdparticipatie, vrijwillig jeugdwerk, ambulante jongerenwerk, peuterspeelzaalwerk en ondersteuning kinderopvang.

Onderwijs: open wijk scholen, opvang en reboundvoorziening Centrum Onderwijs en Ondersteuning (voortgezet onderwijs) en 'FC Nijmegen' (ROC), Jongerenloket en voortijdig schoolverlatersbeleid.

Afstemming met onderwijs is belangrijk omdat de we voor de zorgstructuur 4-19 de 'vindplaats' onderwijs gebruiken en de schoolbesturen de uitvoeringsregie hebben over de zorgstructuur.

Veiligheid: BOOG-netwerken, bestrijden en voorkomen van overlast en crimineel gedrag.

Gezondheidszorg: GGD jeugdgezondheidszorg 0-19, collectieve preventie jgz + jeugd-GGz.

Welzijn: Tandem o.a. groepsgericht en accommodatiegericht jongerenwerk en huiskamers open wijk scholen.

Wijken: Project afstemming van zorg Kolping-project en sturing van de nieuwe pilot Oud-West (zie paragraaf 4).

Maatschappelijke opvang: Zorgtafel en project dak- en thuisloze jongeren.

Bestuurlijk:

We hebben met de provincie Gelderland een convenant afgesloten over de aansluiting van het preventief jeugdbeleid op de provinciale jeugdzorg. Hierin komt onder andere aan de orde welke bijdrage de provinciale jeugdzorg levert in aansluiting op de 5 functies en wat wij doen om toeleiding naar jeugdzorg te regelen. De provincie stuurt het Nijmeegse Bureau Jeugdzorg aan en de jeugdzorgaanbieders (o.a. jeugd-geestelijke gezondheidszorg) waarvoor een indicatie van Bureau Jeugdzorg noodzakelijk is.

2.4 Wat willen we behouden?

functie 1	Voorlichting door Bureau HALT op voortgezet onderwijs Informatie in Boogsteunpunten (prg. Zorg&Welzijn)
functie 2 en 3	Kijk op Kleintjes School en Hulp / ZAT's primair onderwijs (via integratie netwerken 4-12)

	School en Hulp voortgezet onderwijs BOOG-netwerken (prg. Veiligheid) Onderwijsopvangvoorziening Centrum Onderwijs en Ondersteuning COO (prg. Onderwijs) en relaties naar het ROC
functie 4	Opvoedingsondersteuningsactiviteiten, o.a. Homestart en Vitalis, Ouder Kind Centra, Tandem (Instapje) Lichte hulp NIM Hulp en begeleiding aan risicojongeren 'R75' Ambulant en accommodatiegericht jongerenwerk (prg. Zorg&Welzijn)
functie 5	Afstemming van zorg in Kolpingwijk (prg. Wijken) Afstemming van zorg binnen Kijk op Kleintjes Afstemming van zorg via integratie netwerken 4-12 jarigen

ad functie 1

Deze vormen van voorlichting zijn specifiek, maar hebben goede resultaten. De informatievoorziening door jongerenwerkers in de Boogsteunpunten is afgesproken naar aanleiding van het opheffen van het Jongereninformatiepunt Nijmegen.

ad functie 2 en 3

Deze vormen de basis van de zorgstructuur van 0-18 jarigen in Nijmegen. De zorgstructuren behalen goede resultaten: afgesproken aantal jeugdigen wordt besproken, er worden goede afspraken gemaakt voor de inzet van hulpverlening aan jeugdigen en ouders. Er is een effect op het terugdringen van het schoolverzuim. Het Centrum Opvang Onderwijs zorgt voor een vangnetfunctie en zorgt voor terugdringen van voortijdig schoolverlaten.

ad functie 4

Deze vormen van lichte hulp en opvoedingsondersteuning behalen goede resultaten. Er is een basisniveau aan lichte hulp en opvoedingsondersteuning in Nijmegen. Dit beleid heeft raakvlakken met het jongerenwerk.

2.5 Wat gaan we doen?

Als gevolg van de WMO krijgen wij sterkere regie over alle 5 functies. We worden geacht op alle functies een afdoende aanbod te hebben. Aan de hand van de 5 functies en 'denkend vanuit algemeen én preventief jeugdbeleid' en denkend vanuit 'preventie boven curatie', geven we hieronder per functie aan op welke onderdelen we ons beleid willen gaan versterken.

2.5.1 ad 1. Het realiseren van voor iedereen toegankelijke algemene jeugd- en opvoedinformatie.

We gaan kijken hoe informatievoorziening aan jeugdigen en opvoeders in het algemeen verder verbeterd kan worden en meer algemeen (voor iedereen) gemaakt kan worden. Tot op heden is de invulling nog beperkt vanuit de gemeente. Er moet wel gesteld worden dat een veelheid aan instellingen (eigen) informatie aanbiedt, bijv. Tandem (Boog-steunpunten), GGD, NIM, De Griff, Bibliotheek, HALT, open wijk scholen enz. De info-voorziening moet uitmonden in een dekkend aanbod met als uitgangspunten: aansluiten bij de doegroep, digitaal, interactief, maar ook face-to-face en laagdrempelig in de wijken. Dit punt is complementair aan de acties in prestatieveld 3. We willen medio 2007 de jongerenwebsite JONG-IN en een opvoederswebsite operationeel hebben. Deze vormt een basis voor digitale jeugd- en opvoedinfo.

Daarnaast willen we acties voor jeugdparticipatie in de gemeente Nijmegen uitzetten. Het gaat hierbij zowel om maatschappelijke als politieke participatie van jeugdigen met nadruk op de veelkleurigheid van de Nijmeegse samenleving (interculturalisatie) en het aanpakken van sociaal-economische achterstanden. We gaan dit afstemmen met de motie Groen Links over jongeren bij de Raad betrekken.

2.5.2 ad 2 en 3. Het realiseren van een dekkende zorgstructuur 0-23 jarigen, ofwel de aansluiting van externe zorg op de kindercentra en scholen.

Kijk op Kleintjes (0-4), School en Hulp primair onderwijs (4-12) en School en Hulp voortgezet onderwijs (12-18) is in de afgelopen jaren neergezet. In september 2006 is het zorgteam op het ROC

(16-23) van start gegaan. De gemeente levert een bijdrage aan het zorgteam van het ROC door de partners GGD, NIM, Interlokaal en De Grift te subsidiëren en de eigen leerplichtfunctie uit te breiden. We gaan in 2007 School en Hulp in het voortgezet onderwijs regionaliseren, d.w.z. dat de regio's gemeenten waar geen vo-school staat meefinancieren. Daarnaast wordt er samen met de schoolbesturen gekeken hoe de zorg aan zorgleerlingen (potentiële schooluitvallers) verbeterd kan worden via samenwerking van voortgezet onderwijs en het ROC. Er komt een expertisecentrum en twee zorglocaties voor zorg- en risicoleerlingen waarbinnen het VO en ROC samenwerken. Een plan hiervoor is in het eerste kwartaal van 2007 gereed.

We gaan kijken hoe de ontwikkeling van de dekkende zorgstructuur 0-23 jarigen verder verbeterd kan worden. Beleidswijzigingen om de zorgstructuren te verbeteren en efficiënter te maken zijn:

- Vraagsturing in het schoolmaatschappelijk werk: het aansluiten van de inzet van schoolmaatschappelijk werk op de vraag, ofwel de schoolbesturen krijgen meer zeggenschap over de inzet van de middelen.

- Integratie van de netwerken voor 4-12 jarigen (School en Hulpteams, 12min- en buurtnetwerken, zorgcommissies): ter verbetering van de afstemming tussen school, hulpverlening en andere betrokkenen (o.a. politie) in het veld m.b.t. zorgkinderen.

- Regionalisering van School en Hulp voortgezet onderwijs: het regionaal financieren van schoolmaatschappelijk werk en school en hulp in het voortgezet onderwijs.

Verder kijken we naar monitoring en registratie van (zorg)kinderen. Dit kan verbeterd worden o.a. via invoering van het Elektronisch Kinddossier (EKD).

We zetten in op extra ambulante jongerenwerk vanaf 2007 in de wijken. We zetten dit in op knelpunten in wijken in afstemming met Tandem.

Signalering kan verder verbeterd worden via investeren in peuterspeelzalen. We willen het bereik verhogen van peuterspeelzalen, waardoor signalering van problemen bij kinderen kan toenemen. We zullen de zalen hiervoor in voldoende mate moeten faciliteren.

Daarnaast is het vrijwillig jeugdwerk een belangrijke partner. We willen het bereik verbeteren en we willen het vrijwillig jeugdwerk toegankelijker maken voor achterstandsgroepen. We denken dat een goed functionerend vrijwillig jeugdwerk bijdraagt aan het voorspoedig opgroeien en de voorkoming van problemen bij kinderen. In 2007 wordt een onderzoek uitgevoerd door O&S naar het bereik en functioneren van het Nijmeegse vrijwillig jeugdwerk.

2.5.3 ad 4. Faciliteren van een afdoende mate van lichte hulp en opvoedingsondersteuning

We willen de lichte hulp voortzetten en inspelen op de vraagtoename lichte hulp. Lichte hulp is de hulpverlening die direct inzetbaar is voor kinderen en gezinnen en die bestaat uit minder dan 10 gesprekken. Een specifiek aantal trajecten wordt ingezet voor Marokkanen.

Opvoedingsondersteuning wordt voortgezet met nadruk op het aanbod via Kijk op Kleintjes (0-4) de open wijk scholen (4-12). Daarnaast kijken we naar de ontwikkeling van het Centrum voor Jeugd en Gezin met als doelstelling om opvoedingsondersteuning toegankelijker te maken in de wijken. We komen hiervoor met een plan in 2007/2008.

We willen aandacht besteden aan sociale steun, aanvullend op professionele lichte hulp. Het gaat dan om het inzetten van maatjesprojecten voor jeugd en ouders, zoals Home Start, School is Cool en Mate4u en eigen kracht-conferenties.

Belangrijk raakvlakken liggen in de voor- en naschoolse opvang en het functioneren/verbeteren van de open wijk scholen (prg. Onderwijs), voor- en naschoolse opvang. Hiermee zoeken we afstemming.

2.5.4 ad 5. Samenwerking en afstemming van betrokken instellingen rond gezin verbeterd. Hulpverleners, begeleiders en andere betrokkenen bij jeugdigen worden zo goed mogelijk in staat gesteld om zorg of hulp af te stemmen.

We willen een goedlopende structuur van gecoördineerde hulp aan multiprobleemgezinnen van de grond krijgen in Nijmegen. Via het Platform Jeugd is een advies uitgebracht over de Aanpak Multiprobleemgezinnen. De pilot Sociale Heroering Oud-West (Pechtold-gelden) vormt hiervoor de proeftuin samen met de bevindingen uit het Kolping-project. In de pilot Oud-West zetten we een totaal-aanpak voor hulp en begeleiding aan multi-probleemgezinnen op via de zoet-zuur-zorg-methode. Het

Meldpunt Bijzondere Zorg van de GGD krijgt een rol als instantie die kan coördineren en een afgestemde aanpak van de bij het gezin betrokken hulpverleners kan opzetten en volgen. Het Elektronisch Kinddossier (EKD), de Verwijsindex (VWI) en Gezinscoaching zijn instrumenten die hierbij worden ingezet.

Het is zaak dit zorgvuldig af te stemmen met Wijkmanagement, Veiligheid en Openbare Geestelijke Gezondheidszorg / Maatschappelijk Opvang. Als deze aanpak succesvol is, breiden wij die uit in andere wijken in de stad.

Coördinatie van zorg kan een onderdeel vormen van het Centrum voor Jeugd en Gezin. In het plan zullen deze zaken gekoppeld worden. Het Centrum voor Jeugd en Gezin is op dit moment nog een plan op rijksniveau. Er zijn nog geen middelen voor beschikbaar gesteld en het centrum kan op verschillende manieren vorm krijgen. Hierover hebben wij nog geen uitspraak gedaan.

2.5.5. Algemeen

We willen graag meer investeren in interculturalisatie en diversiteit in het jeugdbeleid, niet alleen bij werkers, maar ook in het bereik van jeugdigen.

2.6 Indicatoren

Voor onze zorgstructuur Kijk op Kleintjes, School en Hulp PO en VO hebben we prestatieafspraken gemaakt met provincie i.k.v. GSO. We hebben een aparte monitor voor School en Hulp.

Daarnaast meten we in onze vierjaarlijkse Jeugdmonitor het gebruik en tevredenheid van voorzieningen en o.a. het aandeel jeugdigen met psychosociale problemen. Deze indicatoren gebruiken we bij de evaluatie van beleid.

2.7 Actiepuntenlijst

Functie	Ambities / beslispunten	Voor datum	middelen beschikbaar
functie 1	-Website JONG-IN invoeren -Verbetering info-voorziening aan jeugdigen en opvoeders invoeren (o.a. dekkend aanbod) -Acties jeugdparticipatie uitzetten	1-1-07 1-1-08 1-6-07	ja nee ja (niet vold.)
functie 2 en 3	-Vraagsturing schoolmaatschappelijk werk School en Hulp invoeren -Integratie Netwerken 4-12-jarigen realiseren en monitoren -Regionalisering School en Hulp voortgezet onderwijs -Zorgstructuur (zorgteam) ROC + aanvullende hulp inzetten -Verbetering monitoring en registratie School en Hulp -Stimulering samenwerking Onderwijsopvangvoorzieningen COO en 'FC Nijmegen' ROC (prg. Onderwijs) -Verbetering signalering en bereik peuterspeelzalen -verbetering bereik vrijwillig jeugdwerk	1-8-07 1-1-07 1-1-08 1-9-07 n.t.b. 1-2-07 1-1-08 1-1-08	ja ja ja, o.v. ja (niet vold.) n.t.b. nee nee nee
functie 4	-Inzet extra ambulante jongerenwerk -Plan opvoedingsondersteuning / Centrum voor Jeugd en Gezin -Inzetten sociale steun (o.a. maatjesprojecten, eigen kracht-conferenties)	1-5-07 1-9-07 1-9-07	ja nee* nee*
functie 5	-Opzetten hulp aan multiprobleemgezinnen via pilot Oud-West in alle wijken (prg. Zorg en Welzijn, Wijken) -Inzetten Verwijsindex, starten met traject voor invoering -Inzetten Gezinscoaching	1-1-07/08 1-1-07 1-1-07	ja, (sociale herovering) nee* nee*
algemeen	-Interculturalisatie vormgeven in jeugdbeleid -Investeren in innovatie en strategische allianties	1-1-08 1-1-07	nee nee

*: Mogelijk komen voor deze acties extra rijksmiddelen beschikbaar i.h.k.v. de aanbevelingen uit Operatie Jong. Het nieuwe kabinet beslist hierover.

Het overgrote deel heeft betrekking op het budget Jeugd, algemeen (ontwikkelingsgericht) en risico- en probleemgericht jeugdbeleid.

Hoofdstuk 3

Prestatieveld 3: Informatie, advies en cliëntondersteuning

3.1 Inleiding

Informatie en advies omvat de activiteiten die de burger de weg wijzen in de maatschappelijke ondersteuning. Het rijk wil dat gemeenten daarbij werken volgens de één loketgedachte: de burger hoeft zich maar één maal tot de gemeente te wenden om over alle voorzieningen de informatie te krijgen die hij nodig heeft. De gemeente dient zich daarbij niet te beperken tot de zaken waar ze zelf over gaat, maar ook informatie te geven over relevante aanpalende terreinen zoals wonen en zorg. Dit uitgangspunt ondersteunen wij van harte.

Cliëntondersteuning is ondersteuning van een burger bij het maken van een keuze of het oplossen van een probleem. Cliëntondersteuning gaat dus een stap verder dan informatie en advies. De vraag verhelderen, het probleem definiëren, mogelijkheden in kaart brengen, kortdurende ondersteuning bij het maken van een keuze of het oplossen van een probleem maken er deel van uit.

Cliëntondersteuning is bedoeld voor mensen met een vraag of situatie die zo complex is dat de persoon deze niet zelf of met zijn omgeving kan oplossen. Het doel is, de persoon in staat te stellen (weer) zelf de regie te nemen over zijn omstandigheden, al dan niet met hulp van zijn omgeving. Zo bevordert cliëntondersteuning de zelfredzaamheid en participatie van mensen en kan het preventief werken voor het inzetten van zwaardere en duurdere zorg en hulpverlening. Cliëntondersteuning is met name bedoeld voor kwetsbare groepen en kan zich richten op vele levensterreinen (zie tabel 1).

Informatie, advies en cliëntondersteuning kunnen algemeen (bv. een loket, een publiekscampagne) en individueel (een persoonlijk advies, begeleiding) zijn. Cliëntondersteuning is vraaggericht en korter en minder intensief dan begeleiding of hulpverlening. Cliëntondersteuning moet niet verward worden met cliëntenparticipatie; medezeggenschap, adviesrecht e.d. in organisaties en jegens de gemeente.

3.2 Stand van zaken

Ons loket Zorg & Inkomen geeft al jaren advies en informatie over inkomensondersteunende regelingen en voorzieningen voor gehandicapten. Het loket heeft sinds 2007 zijn werkterrein verbreed met de Wmo en is gestart met ketensamenwerking met andere partijen die actief zijn op dit gebied. Daarnaast geven veel andere organisaties en personen informatie, advies en cliëntondersteuning, professioneel en vrijwillig en al dan niet door ons gesubsidieerd. Zij doen dit toegesneden op hun werkzaamheden of de doelgroep(en) voor wie ze werken (zie tabel 1). We zien dat er door de komst van de Wmo ook nieuwe initiatieven op dit gebied ontstaan, zoals in de stichting MAAT.

Tabel 1: globaal overzicht van cliëntondersteuning in Nijmegen

doelgroep*	ondersteuningsbehoefte o.a.	organisaties o.a.
lichamelijke beperking	compensatie beperkingen, participatie, zingeving (m.n. ouderen), gezondheid en zorg	MEE, Swon, ouderenbonden, Fibon, Werkgr. integratie gehandicapten
chronisch psychische beperking	werk, inkomen, participatie, ziekte en gezondheid, wonen	MEE, De Kentering
verstandelijke beperking	sociale zelfredzaamheid, vrije tijd, werk, aanpassingen in huis	MEE
psychosociale of materiële problemen	opvoeding, relatie, werk & inkomen, sociale contacten	NIM, Sociaal raadslieden, jur. loket,
meervoudige problematiek	opvoeding, relatie, werk & inkomen, sociale contacten, huiselijk geweld, wonen, verslaving	via netwerken in wijken met deelname van o.a. GGD, politie, corporaties, NIM
mantelzorgers	overbelasting, emotionele druk, praktische hulp, ziekte en gezondheid	Steunpunt Mantelzorg, Hulpdienst, Swon
mensen in een sociaaleconomische achterstandspositie	werk & inkomen, participatie, wonen, gezondheid en zorg	Interlokaal, schuldhulpverlening, sociaal raadslieden, Unitas

* Zowel autochtone als allochtone personen in de verschillende doelgroepen.

Wij hebben de expliciete taak om Wmo-breed informatie, advies en cliëntondersteuning te leveren. Door onze digitale sociale kaart via internet toegankelijk te maken delen wij onze kennis met andere informatie-, advies- en cliëntondersteuningsorganisaties.

Informatie, advies en cliëntondersteuning hebben verbanden met andere Wmo-terreinen. Informatie & advies is bv. ook één van de 5 functies van het jeugdbeleid. Mantelzorgondersteuning bestaat in belangrijke mate uit informatie, advies en cliëntondersteuning. Toch zijn deze functies niet allemaal ondergebracht in het loket, om verschillende redenen. In het jeugdbeleid is de functie bv. onderdeel van andere jeugdvoorzieningen op wijkniveau zoals consultatiebureaus. Voor mantelzorgers is het belangrijk dat de ondersteuningsvoorziening herkenbaar is en specifieke deskundigheid heeft over de problemen waar zij mee te maken hebben. Het loket is wel de voorziening die mensen de weg wijst en in contact brengt met specifieke voorzieningen, maar het is een bewuste keuze dat het loket niet alles zelf doet. Doordat het loket ook toegang tot individuele voorzieningen zoals hulp bij het huishouden biedt, komen het loket -en bureau Voorzieningen Wmo, ook veel in contact met mantelzorgers. Dit is een gelegenheid om hen te informeren over het ondersteuningsaanbod dat voor mantelzorgers beschikbaar is (zie hoofdstuk 4).

3.3 Wat moet er veranderen door de komst van de Wmo?

De Wmo stelt op het gebied van advies, informatie en cliëntondersteuning de volgende kaders:

- de gemeente maakt afspraken met het CIZ om ervoor te zorgen dat de burger er bij een gecombineerde Wmo/AWBZ-aanvraag geen last van heeft dat hij met twee verschillende wetten en uitvoeringsorganisaties te maken heeft;
- de gemeente geeft informatie en advies over tenminste de hele breedte van de Wmo;
- de gemeente is eindverantwoordelijk voor de cliëntondersteuning.

De afstemming met het CIZ hebben wij geformaliseerd in artikel 36 van de verordening maatschappelijke ondersteuning Nijmegen, die de gemeenteraad op 20 september 2006 heeft vastgesteld. Bovendien is het CIZ één van de partners met wie wij een samenwerkingsovereenkomst hebben afgesloten.

3.4 Wat willen we bereiken?

Ons politieke speerpunt op het terrein van informatie, advies en cliëntondersteuning is verbetering van het bereik om het niet-gebruik van voorzieningen terug te dringen. Wij hebben onze burgers een uitgebreid voorzieningenpakket te bieden op veel terreinen en met goed gebruik van deze voorzieningen kunnen ernstige materiële en immateriële problemen voorkomen worden. Zowel voorzieningen die wij zelf aanbieden dragen daaraan bij, als die van de Nijmeegse instellingen, in combinatie met tijdige signalering van probleemsituaties en verwijzing of toeleiding naar zorg en hulpverlening. Echter, we constateren nog steeds veel niet-gebruik, doordat mensen regelingen niet kennen, de weg niet weten, drempelvrees hebben of schroom om hulp te vragen. Een toegankelijk, klantvriendelijk en laagdrempelig loket met zo eenvoudig mogelijke formulieren is een eerste voorwaarde om het niet-gebruik terug te dringen, maar niet voldoende.

Onze grootste zorg gaat nl. uit naar burgers die in een sociaal isolement verkeren. Problemen met gezondheid, inkomen, beheersing van het Nederlands en psychisch welbevinden zijn de belangrijkste risicofactoren voor sociaal isolement. Onder deze kwetsbare groepen is het niet-gebruik hoog en is alleen informatie en advies niet voldoende om ervoor te zorgen dat men gebruik gaat maken van voorzieningen. Om hen te bereiken, is dan ook meer nodig dan een loket en de mogelijkheid om naar ons toe te komen. Deze mensen komen niet naar een loket, zijn niet in staat om formulieren in te vullen of maken bv. hun post niet open en weten vaak ook niet welke voorzieningen er voor hen zijn. Daarom gaan wij deze mensen actief benaderen. Door mensen thuis of in de wijk op te zoeken, te laten zien waarop ze recht hebben en hen te helpen met noodzakelijke formulieren en procedures willen wij het niet-gebruik van voorzieningen onder kwetsbare groepen terugdringen. Ook van de organisaties die wij subsidiëren op het gebied van cliëntondersteuning vragen wij dat zij hieraan een bijdrage leveren.

Daarom zijn onze doelen:

- Volledig doorontwikkeld loket voor informatie, advies en cliëntondersteuning op het terrein van de Wmo en inkomensondersteuning per 1 januari 2008.

- Terugdringen van het niet-gebruik van voorzieningen en voorkomen en bestrijden van sociaal isolement door actieve benadering van (groepen) niet-gebruikers, het zg. 'outreaching werken'.
- Kwaliteitseisen stellen aan de gesubsidieerde cliëntondersteuning ter bevordering van het gebruik van voorzieningen.

Zo willen wij met goede informatie, advies en ondersteuning vooraf, preventief werken aan het voorkomen van problemen.

3.4.1 Doorontwikkeling Loket

In juni 2006 hebben wij de beleidslijnen voor het Nijmeegse Wmo-loket vastgesteld. Wij hebben daarbij gekozen voor één fysiek loket voor informatie, advies, outreachend werken en toegang tot (individuele) voorzieningen, op de terreinen welzijn, zorg (incl. Wvg-woon- en vervoersvoorzieningen) en inkomensondersteuning. Het loket is goed bereikbaar, toegankelijk en heeft één herkenbare webstek en één telefoonnummer. De informatie-, advies- en cliëntondersteuningsfunctie uit de Wmo is ondergebracht bij het loket Zorg & Inkomen.

Wij kiezen voor een loketfunctie die breder is dan alleen de Wmo. Ook zorg en inkomensondersteuning hebben er een plek. Wij ontwikkelen het loket door tot een loket waarin zowel informatie en advies als toegang tot voorzieningen en cliëntondersteuning beschikbaar zijn. Als iemand met een meervoudige vraag bij het loket komt, worden achter de schermen zijn vragen doorgeleid naar de medewerker of organisatie die de nodige ondersteuning kan bieden. De burger wordt niet van loket naar loket gestuurd, maar in één keer goed geholpen.

De verbreding en verdieping van de advies- en informatietaak, maakt het noodzakelijk dat wij ook op dit terrein meer regie gaan voeren. Wij streven naar een sluitende advies-, informatie- en ondersteuningsketen. Daarvoor werken wij samen met maatschappelijke organisaties. Met Swon, MEE en CIZ en hebben wij een samenwerkingsovereenkomst afgesloten. De keuze voor samenwerking met het CIZ is natuurlijk een gevolg van de wettelijke taak om met het CIZ af te stemmen. Swon en MEE zijn voor ons belangrijke partners op het gebied van informatie, advies en cliëntondersteuning aan kwetsbare burgers.

Met maatschappelijke organisaties willen we een samenhangende keten van advies, ondersteuning en toegang tot de Wmo vormen, waarbij de klantvraag het uitgangspunt is. Doelen van de samenwerking zijn:

- terugdringen van het niet-gebruik
- een goed netwerk van informatie, advies en cliëntondersteuning
- kwaliteitsverbetering van informatie, advies en vraagverheldering/-analyse
- afspraken over toegang met het CIZ
- eenmalige gegevensuitvraag
- betere informatie over klantvragen als basis voor beleidsontwikkeling, planning en aansturing

Uiteindelijk willen we op deze manier een loketnetwerk bereiken: alle loketten, ook die van de maatschappelijke organisaties tesamen behoren tot dat netwerk en lijken het ene loket te zijn door de afspraken die in het netwerk gemaakt zijn.

Cliëntondersteuning door medewerkers van het loket is vooral vraagverheldering, in combinatie met ondersteuning bij de toegang tot voorzieningen voor mensen met een beperking en inkomensondersteuning. Voor ondersteuning bij het maken van keuzes of oplossen van problemen op andere levensterreinen, brengt het loket contact tot stand tussen de burger en de organisatie die hem hierbij kan ondersteunen. Daarvoor onderhouden we niet alleen contacten met onze samenwerkingspartners, maar ook met andere organisaties die zich bezighouden met informatie, advies en cliëntondersteuning. Deze contacten gaan wij verder uitbouwen en verstevigen. De vestiging van het Informatiepunt Inburgering bij het Loket Zorg en Inkomen en onze samenwerking met Interlokaal, o.a. bij de voorzieningenscheck, zijn belangrijke elementen om allochtonen beter te bereiken, informeren, adviseren en ondersteunen. Vanwege het hoge niet-gebruik onder allochtonen, is interculturalisatie in dit prestatieveld een belangrijk aandachtspunt.

Beslispunt: wij realiseren in 2007 en 2008 een sluitende keten van informatie, advies en cliëntondersteuning op het gebied van zorg, welzijn, inkomensondersteuning en inburgering. Hiertoe maken wij samenwerkingsafspraken met maatschappelijke organisaties in de stad. Belangrijkste doelen van deze samenwerkingsafspraken zijn terugdringen van het niet-gebruik, een goed netwerk van informatie, advies en cliëntondersteuning, kwaliteitsverbetering, éénmalige gegevensuitvraag en bruikbare kwalitatieve informatie over klantvragen.

3.4.2. Terugdringen niet-gebruik

Zoals hierboven beschreven is het niet-gebruik van voorzieningen wat ons betreft het belangrijkste probleem om aan te pakken op dit terrein. Het Wmo-loket is een belangrijk instrument in het terugdringen van het niet-gebruik, dat wij optimaal gaan benutten: voor het eerst is er één plek, één voorziening waar op een zo breed terrein informatie, advies en cliëntondersteuning gegeven wordt. In de samenwerkingsafspraken met onze partners is terugdringen van het niet-gebruik bovendien één van de belangrijkste doelen. De uitgebreide mogelijkheden van het loket gaan we daarnaast goed bekend maken: als u niet weet waar u met uw probleem moet zijn, kom dan naar het loket.

Ook ten aanzien van andere organisaties in Nijmegen die zich richten op kwetsbare burgers werken wij vraaggericht en pro-actief. We maken werk van voorlichting, houden onze partners goed op de hoogte van ons aanbod en zorgen voor aanspreekpunten en warme overdrachten. Een goede advies- en informatievoorziening in en vanuit het loket is dus de basis voor het terugdringen van het niet-gebruik.

Om ook de mensen te bereiken die ons loket om welke reden dan ook niet weten te vinden, gaan we hen vanuit het loket actief opzoeken, d.m.v. collectieve voorlichtingsbijeenkomsten in wijken, wijkspreekuren en huisbezoeken. Ons werkterrein hierbij beslaat de hele Wmo plus inkomensondersteuning. We bundelen daartoe de bestaande initiatieven en plannen:

- terugdringen niet-gebruik in 4 wijken, uit het coalitieakkoord
- formulierenbrigade (initiatiefvoorstel van de Raad)
- sociale huisbezoeken
- voorzieningencheck, gezamenlijk met alle betrokken instanties

We coördineren deze aanpak in het loket, om alle initiatieven goed op elkaar af te stemmen en te voorkomen dat sommige mensen overspoeld worden met aanbiedingen voor een huisbezoek en andere alsnog niet bereikt worden. In het coalitieakkoord en door de raad zijn hiervoor middelen beschikbaar gesteld. Deze bieden nog ruimte voor uitbreiding van deze aanpak.

Uitgangspunten zijn:

- benutten van de bestaande infrastructuur van organisaties die al outreachend werken
- verbinding met bestaande voorzieningen en afstemming met partners over bereik en benadering van doelgroepen
- Wmo-breed met de mogelijkheid om een klant door te verwijzen of over te dragen voor meer specialistische hulp
- ruimte voor experimenten met verschillende benaderingswijzen van doelgroepen, wijken en individuen
- aandacht voor nazorg, zoals cursussen administratieve vaardigheid, budgetteren en zelfredzaamheid
- inzet van stagiaires en mensen met een gesubsidieerde baan

We werken op dit moment aan een projectplan voor het actief opzoeken van niet-gebruikers en gaan in 2007 van start. De uitvoering besteden we uit aan een maatschappelijke organisatie met de nodige kennis en ervaring, een brede doelgroep en een groot netwerk. In het projectplan formuleren we kwantitatieve doelen voor het aantal te bereiken huishoudens en cursusdeelnemers en te houden voorlichtingsbijeenkomsten en wijkspreekuren. Ook formuleren we kwalitatieve prestatie-indicatoren over de samenwerking en afstemming met instellingen in de stad, prioritaire doelgroepen en de inzet van stageplaatsen en gesubsidieerde arbeid. Bij het formuleren van deze indicatoren maken we gebruik van de ervaringen uit de campagne terugdringen niet-gebruik van inkomensondersteunende regelingen.

Beslispunt: Loket Zorg & Inkomen coördineert vanaf 2007 het actief benaderen van mensen om het niet-gebruik van voorzieningen uit de Wmo en op het terrein van inkomensondersteuning terug te dringen. Daartoe bundelen wij de initiatieven, plannen en middelen die daarvoor beschikbaar gesteld zijn. In het projectplan formuleren wij meetbare prestatie-indicatoren.

3.4.3 Kwaliteit in de cliëntondersteuning

De Wmo geeft ons de verantwoordelijkheid voor cliëntondersteuning. Deels voeren wij die zelf uit, in het loket Zorg & Inkomen. Daarnaast subsidiëren wij verschillende organisaties voor het uitvoeren van deze taak. Zoals in paragraaf 3.2 zichtbaar is gemaakt, is voor alle kwetsbare groepen in Nijmegen cliëntondersteuning beschikbaar. Voor een deel is die gefinancierd uit de voormalige AWBZ-subsidies (cliëntondersteuning GGZ, mantelzorgondersteuning). De gemeenteraad heeft inmiddels besloten om deze subsidies in 2007 ongewijzigd voort te zetten, zodat wij ons een beeld kunnen vormen van de huidige activiteiten alvorens eventueel wijzigingen door te voeren. Om onze verantwoordelijkheid inhoud te geven formuleren wij nu kwaliteitseisen aan cliëntondersteuning die wij zelf uitvoeren of die wij subsidiëren. In de doorontwikkeling van ons loket en nieuwe subsidieovereenkomsten met organisaties, maken wij afspraken over de bijdrage aan het bereiken van onze doel terugdringen niet-gebruik en het voldoen aan de kwaliteitseisen.

Onze kwaliteitseisen zijn:

- Laagdrempelig, d.w.z. goede fysieke en telefonische bereikbaarheid, intercultureel, goed toegankelijk voor mensen die minder geschoold zijn, duidelijk over soort vragen en ondersteuning en waar mogelijk inzet van vrijwilligers en ervaringsdeskundigen.
- Vraaggericht: vraag van cliënt staat centraal, relatie vrager-dienstverlener is gelijkwaardig
- Onafhankelijk: geen relatie met aanbieders of verzekeraars. Waar dat niet mogelijk is, d.m.v. protocol onafhankelijkheid waarborgen.
- Deskundig
- Lokaal ingebed: goede lokale netwerken met instellingen en organisaties voor verwijzing en netwerkpartners kunnen samen signalen oppakken.
- Adequate managementinformatie over geleverde prestaties

Nu we eindverantwoordelijk voor de cliëntondersteuning zijn, willen we de komende 2 jaar het bestaande veld en aanbod van gesubsidieerde cliëntondersteuning tegen het licht gaan houden. Dit doen we deels in 2007, bij de ontwikkeling van nieuw beleid voor de AWBZ-subsidies en deels in 2008, als volgens plan de AWBZ-gelden voor de MEE-organisaties naar de gemeenten overkomen en wij voor de cliëntondersteuning aan alle kwetsbare groepen verantwoordelijkheid hebben gekregen. Of de MEE-subsidiegelden inderdaad naar gemeenten overgaan, beslist het nieuwe kabinet. We willen bevorderen dat de cliëntondersteuning die wijzelf en Nijmeegse organisaties aanbieden, voor alle kwetsbare groepen en op alle levensterreinen beschikbaar is en hiaten in het aanbod, of doublures opheffen.

Beslispunten:

Wij stellen als kwaliteitseisen aan gesubsidieerde cliëntondersteuning dat deze laagdrempelig is, vraaggericht, onafhankelijk, deskundig, lokaal ingebed en adequate informatie geeft over geleverde prestaties.

In 2008 hebben wij het aanbod van gesubsidieerde cliëntondersteuning in kaart gebracht en doen voorstellen voor een volledig en samenhangend aanbod voor alle kwetsbare groepen op alle nodige levensterreinen.

3.5 Indicatoren

Op 1 januari 2008 wordt de burger in één keer goed geholpen aan het loket. (Meten in tevredenheidsonderzoek)

In het plan van aanpak voor het outreachend werken, formuleren we indicatoren voor het terugdringen van het niet-gebruik. Voorlopig is de indicator inspanningsgericht: 100 à 200 huisbezoeken per maand in 2007.

Meer eerste aanvragen voor voorzieningen en eerste contacten met organisaties die cliëntondersteuning aanbieden.

3.6 Actiepunten

Actie- / beslispunten	gereed	middelen beschikbaar	Bedrag nieuwe middelen + bron
een sluitende keten van informatie, advies en cliëntondersteuning op het gebied van zorg, welzijn en inkomensondersteuning, d.m.v. -samenwerkingsafspraken met maatschappelijke organisaties in de stad.	01-01-2009	ja	regulier
vanaf 2007 naar de burger toe om het niet-gebruik van voorzieningen uit de Wmo en op het terrein van inkomensondersteuning terug te dringen.	01-07-2007	ja	€ 100.000 in 2007, € 200.000 in 2008 e.v.j. (coalitieakkoord, terugdr. niet-gebruik in 4 wijken) € 120.000 in 2007 voor huisbezoeken (sociale herovering) In progr. werk & inkomen zijn ook middelen beschikbaar voor terugdringen niet-gebruik inkomensvz: € 326.500 in 2007 (koopkrachtreparatie) en € 200.000 structureel (formulierenbrigade)
In 2008 hebben wij het aanbod van gesubsidieerde cliëntondersteuning in kaart gebracht en doen voorstellen voor een volledig en samenhangend aanbod voor alle kwetsbare groepen op alle nodige levensterreinen.	01-01-2009	mogelijk MEE-subsidie per 01-01-2008	n.t.b.

Hoofdstuk 4:

Prestatieveld 4: Ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers

4.1 Inleiding

De WMO zet in op het meedoen en de zelfredzaamheid van burgers. Binnen de WMO is in dit verband een cruciale rol weggelegd voor vrijwilligerswerk en mantelzorg. Reden genoeg om de ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers op te nemen in de wet als vierde prestatieveld. In de toelichting bij de WMO wordt zelfs expliciet aangegeven dat zonder zelfredzaamheid, inzet van mantelzorgers en vrijwilligers, de vraagstukken van onze samenleving met betrekking tot zorg en ondersteuning voor mensen met een beperking niet opgelost kunnen worden. Aan ons de uitdaging om de kracht van informele netwerken en de bijdrage van vrijwilligers en mantelzorgers te vergroten.

4.2 Wat is mantelzorg en vrijwilligerswerk?

Wat is mantelzorg?

De Wet maatschappelijke ondersteuning geeft de volgende definitie van mantelzorg: "Mantelzorg is langdurige zorg die niet i.h.k.v. een hulpverlenend beroep wordt geboden aan een hulpbehoevende door personen uit diens directe omgeving en waarbij de zorgverlening rechtstreeks voortvloeit uit de sociale relatie en de gebruikelijke zorg van huisgenoten voor elkaar overstijgt."

Ontwikkelingen i.r.t. mantelzorg

Het afnemende kindertal, toenemende aantal werkende vrouwen, individualisering en de toenemende geografische afstand tussen voormalige huisgenoten zijn ontwikkelingen die sterk van invloed zijn op de mantelzorg van nu en de toekomst. De extramuralisering, vermaatschappelijking van de zorg en wijzigingen in het zorgstelsel zorgen ervoor dat ouderen en mensen met een beperking steeds vaker blijven wonen in hun wijk en niet naar een instelling verhuizen. Alleen zijn het juist deze kwetsbare groepen die hiermee voor een groot deel afhankelijk worden van welzijnsorganisaties, kleinere (veelal vrijwilligers)initiatieven en mantelzorg. Tel hierbij op de algemene trend van vergrijzing en de bovengenoemde ontwikkelingen en het is duidelijk dat de druk op welzijns- en informele (zorg)dienstverlening en mantelzorg verder toeneemt.

Wat is vrijwilligerswerk?

Vrijwilligerswerk is "werk dat in enig georganiseerd verband onverplicht en onbetaald wordt verricht ten behoeve van anderen of de samenleving." Het georganiseerde verband in de definitie benadrukt een zeker herhalend karakter en duurzaamheid van het werk, maar ook dat het vrijwilligerswerk zich onderscheidt van "leuke" activiteiten in de vrije tijd. Onverplicht verwijst naar de vrije keuze die men heeft in het wel of niet verrichten van vrijwilligerswerk. Het werk is zeker niet vrijblijvend; er is sprake van een zekere "dwang" en wel in het bijzonder als er van een vergoeding sprake is. Want onbetaald, een ander kernbegrip uit de definitie, is niet onbeloond. Naast een mogelijke geldelijke (onkosten)vergoeding kan er sprake zijn van immateriële vergoedingen, zoals het verkrijgen van eigenwaarde, statusverhoging, de verbetering van het curriculum vitae en verhoging van de kwalificaties. Vrijwilligerswerk wordt op tal van maatschappelijke terreinen uitgevoerd door een bont gezelschap van mensen en organisaties in de meest uiteenlopende verschijningsvormen. Met andere woorden: dé vrijwilliger bestaat niet.

Ontwikkelingen i.r.t. vrijwilligerswerk

Het vertrouwde beeld van de vrijwilliger die tot in lengte van dagen verbonden blijft aan hetzelfde vrijwilligerswerk is aan het wijzigen. De maatschappelijke betrokkenheid is er nog steeds, alleen is deze diverser van karakter geworden en meer individualistisch. Men wil vrijwilligerswerk doen voor algemeen nut, maar ook om er zelf iets aan te hebben. Doelgerichte, kortdurende inzet komt steeds vaker voor, vooral bij jongeren en allochtonen, groepen die in het "klassieke" vrijwilligerswerk ondervetegenwoordigd zijn. De vrijwilligers worden ook mondiger, zelfbewuster, kritisch naar de organisatie waar zij zich voor inzetten. Ze vragen om duidelijkheid in taken, verantwoordelijkheden en tijdsinvestering. De individualiseringstrend lijkt verder door te zetten. Tegelijkertijd wordt van overheidswege, waaronder in de Wmo, steeds meer een beroep gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van mensen, op burgerzin. Vanuit de gemeente is in het wijk- en buurtwerk bijvoorbeeld geen sprake van "U vraagt, wij draaien" maar wordt aan bewoners gevraagd wat zij zelf kunnen doen, de gemeente ondersteunt en faciliteert. Er is sprake van toenemende regeldruk. Regels omwille van veiligheid en bescherming gezondheid (arboregels, brandveiligheid, sociale hygiëne) vragen om meer investeringen door vrijwilligersorganisaties, in kennis maar ook in materieel/gebouwen.

Verschillen tussen mantelzorg en vrijwilligerswerk

Hoewel vrijwilligerswerk en mantelzorg vaak in een adem worden genoemd wordt uit bovenstaande duidelijk dat mantelzorg verschilt van vrijwilligerswerk. Bij vrijwilligerswerk ligt het accent meer op "verrijking" van de eigen persoon, op het zich nuttig willen maken, op een activiteit die vaak meer in een georganiseerd verband plaatsvindt, op een activiteit die men in principe van de ene op de andere dag zou kunnen beëindigen als men dat wenst. Vrijwilligerswerk wordt gedaan na een bewuste, vrije keuze. Bij mantelzorg is er veel minder sprake van een vrije keuze. Mantelzorg overkomt je en je kunt je er normaal gesproken niet of nauwelijks aan onttrekken. De mantelzorger handelt veelal vanuit een zekere druk en plichtsgevoel als gevolg van de persoonlijke relatie met de zorgbehoevende. Mantelzorg gaat alleen over zorg, vrijwilligerswerk strekt zich uit over een veel breder terrein. Een ander verschilpunt met vrijwilligerswerk is dat er bij mantelzorg een aanzienlijk risico bestaat van een ernstige mate van overbelasting ten gevolge van het verlenen van de zorg voor een naaste. Bij vrijwilligerswerk zal daar normaal gesproken geen sprake van zijn omdat vrijwilligers beter in staat zijn de omvang van hun inzet te bepalen en te bewaken.

Vrijwilligerswerk en mantelzorg mogen dan wel samen één prestatieveld vormen, gelet op bovenstaande is het noodzakelijk de twee onderwerpen op verschillende wijze te benaderen en hier in de beleidsvorming rekening mee te houden.

4.3 Wat doen we nu aan ondersteuning van mantelzorgers en vrijwilligers?

De invoering van de Wmo betekent niet dat we vanuit het niets moeten starten met de ondersteuning voor mantelzorgers en vrijwilligers. Vanuit de oude Welzijnswet waren we als gemeente altijd al verantwoordelijk voor het beleid op het terrein van maatschappelijke en sociaal culturele activiteiten (vrijwilligerswerk). De specifieke ondersteuning voor mantelzorgers was voorheen ondergebracht in Awbz-regeling Coördinatie vrijwillige thuiszorg en mantelzorg (CVTM).

Prestatieveld	Subprest.veld	Doelgroep	Voorzieningenaanbod
4. Ondersteunen van mantelzorg en vrijwilligers	Vrijwilligerswerk	Vrijwilligers	diverse subsidies op gebied van sport, kunst/cultuur, etcetera inzet bureau sportstimulering vrijwilligerscentrale waarderingsinitiatieven als lokaal compliment en trotskaarten collectieve WA verzekering
	Mantelzorg	Mantelzorgers	steunpunt mantelzorg maatjes/buddyproject hulpdienst recreatieve en educatieve activiteiten gehandicapten cliëntondersteuning subsidies, o.a. Swon, Tandem, NIM

Het geeft geen compleet beeld van alle voorzieningen die van belang zijn in het kader van de ondersteuning. Immers er zijn diverse (algemene en individuele) voorzieningen te noemen die ook een bijdrage leveren aan de ondersteuning van het vrijwilligerswerk en de mantelzorgers. Algemeen maatschappelijk werk, maaltijdvoorziening en personenalarmering zijn voorbeelden van voorzieningen waar ook mantelzorgers gebruik van kunnen maken, maar die niet specifiek onder prestatieveld 4 vallen. Hetzelfde geldt voor bijvoorbeeld de welzijnsaccommodaties: ze bieden plaats aan initiatieven van vrijwilligersorganisaties, maar vallen niet onder prestatieveld 4. De ondersteuning van vrijwilligers en mantelzorgers moeten we dus niet alleen vanuit prestatieveld 4 bezien.

4.4 Wat willen we bereiken en wat gaan we daarvoor doen?

De WMO vraagt om het realiseren van een sterke sociale structuur, waar zelforganisatie, maatschappelijke binding en eigen verantwoordelijkheid een belangrijke plaats in innemen. Het is onze uitdaging de kracht van informele netwerken en de bijdrage van vrijwilligers en mantelzorgers te vergroten. Tegelijkertijd houden wij oog voor de grenzen aan het beroep dat wordt gedaan op de zelfredzaamheid en vrijwillige inzet. We vragen ook om solidariteit met de kwetsbare groepen. Het bieden van goede ondersteuning aan mantelzorgers en vrijwilligers vinden wij dan ook noodzakelijk.

Wij vervullen met name een regierol, maar zijn daar waar nodig initiërend en/of faciliterend en juist bij dit prestatieveld: waarderend. De vraag en behoefte van mantelzorgers en vrijwilligersorganisaties willen wij centraal stellen. In deze visie past het dat wij er alles aan doen vrijwilligersinitiatieven zo veel mogelijk ruimte te bieden. Ruimte in de zin van actief meedenken bij initiatieven, zo min mogelijk bureaucratie. Gelet op de maatschappelijke ontwikkelingen en het doel van de WMO leggen wij een accent op mantelzorg en ondersteuning van vrijwilligerswerk ten dienste van zorgbehoevenden. Uit de cijfers van de Stadspeiling¹ en vergelijking met landelijke cijfers over vrijwilligerswerk blijkt dat Nijmegen het best goed doet. Meer dan een kwart van de mensen geeft aan vrijwilligerswerk te verrichten. Echt veel mogelijkheden tot vergroten van het aantal en de inzet van vrijwilligers en mantelzorgers zien wij dan ook niet. Het minimaal handhaven van het huidige niveau van inzet is ons uitgangspunt. Uitzondering vormen de doelgroepen jongeren en allochtonen. Hier zien wij mogelijkheden om met gerichte activiteiten de inzet en het aantal mantelzorgers en vrijwilligers te vergroten.

Doelstellingen

Vanuit de visie zijn een tweetal doelstellingen geformuleerd. Door het bieden van ondersteuning aan mantelzorgers en vrijwilligers willen we:

- Het verlenen van mantelzorg en vrijwilligerswerk voor zorgbehoevenden stimuleren en uitval van mantelzorgers zo veel mogelijk voorkomen;
- Het uitvoeren van en deelnemen aan sociaal maatschappelijke activiteiten stimuleren.

Wat gaan we doen ter ondersteuning van de mantelzorgers?

Op basis van het onderzoek naar mantelzorg in Nijmegen, gegevens van intermediairs en landelijke gegevens komen een aantal ondersteuningsbehoeften naar voren die vooral liggen op het terrein van Informatie en advies en doorverwijzing, praktische hulp/respijtzorg, materiële en financiële ondersteuning, ondersteuning bij sociaal/emotionele problemen en de waardering voor het werk. Bij elk van bovenstaande behoeften kunnen voorbeelden van voorzieningen worden genoemd die op dit moment worden aangeboden. Wij zullen in eerste instantie dan ook niet zozeer een groter aanbod aan voorzieningen gaan realiseren. Wij gaan uit van het continueren van het huidige beleid. Wel willen we de komende periode op onderdelen specifieke speerpunten benoemen waarop wij onze acties richten. Hieronder worden onze speerpunten voor de komende periode benoemd.

speerpunt:

- Het verbeteren van de informatie- en adviesfunctie en het vergroten van inzicht in de behoefte aan mantelzorgondersteuning en het aanbod aan ondersteuning

activiteiten:

- We laten de komende periode een inventarisatie (quick scan) uitvoeren naar het aanbod aan (ondersteunings)voorzieningen voor mantelzorgers zodat we eventuele (informatie) lacunes in beeld kunnen brengen.
- Mantelzorgers als doelgroep benoemen van het Wmo-loket en het ondersteuningsaanbod toegankelijk maken via ons Wmo-loket.
- Werken aan de verdere uitwerking van de (digitale)sociale kaart. Onder andere door de doelgroep mantelzorgers en het op hen gerichte aanbod hier specifiek in op te nemen.
- We formeren een panel met mantelzorgers om meer en directer in contact te komen en te weten te komen wat voor mantelzorgers van belang is, waar zij tegen aan lopen.
- Wij onderzoek de mogelijkheid om de mantelzorger meer te betrekken bij de indicatiestelling, opdat enerzijds de hulpvraag van cliënt beter in beeld komt en anderzijds een mogelijke hulp/ondersteuningsvraag van de mantelzorger in beeld kan komen.
- We bouwen verder op de bestaande ondersteuningsstructuur mantelzorg/vrijwilligerondersteuning via het Steunpunt mantelzorg, Hulpdienst en de Vrijwilligerscentrale en stimuleren de verdere samenwerking/samenhang tussen deze partijen en de andere partners.
- We vragen bij instellingen en organisaties actief aandacht voor het bereiken van de allochtone mantelzorger en het zonedig aanpassen van hun aanbod aan deze doelgroep.
- Mantelzorg wordt een structureel onderwerp van onderzoek in de Stadspeiling om zo het beleid beter te kunnen sturen, te bepalen welke ondersteuning we moeten bieden en de effecten van ons beleid op dit terrein te kunnen meten.

¹ Stadspeiling 2005

speerpunt:

- Meer samenhang brengen in het aanbod aan praktische hulp/respijtzorg zodat geen doublures ontstaan en duidelijk wordt waar men wat kan “halen”.

activiteiten:

- We laten de komende periode een inventarisatie (quick scan) uitvoeren naar het aanbod aan (ondersteunings)voorzieningen voor mantelzorgers zodat we eventuele (informatie)lacunes in beeld kunnen brengen.
- We hebben, onder andere bij de subsidiëring, aandacht voor de plaats die vrijwillige zorg in de keten heeft en kijken hoe vrijwillige zorg en professionele zorg elkaar kunnen ondersteunen en aanvullen.
- Wij stimuleren activiteiten gericht op het verlenen van vrijwillige zorg, denk bijvoorbeeld aan een burenhulpproject en de realisatie van zorgcircuits.
- Wij overleggen met het zorgkantoor om te bezien welke (professionele)ondersteuning in het kader van respijtzorg aan mantelzorgers op een zo laagdrempelig mogelijke wijze kan worden aangeboden.
- We realiseren participatiebanen waarin het combineren van werk en mantelzorg mogelijk is.

speerpunt:

- Actief uitdragen van de erkenning en waardering voor mantelzorg en vrijwilligerswerk

activiteiten:

- Continueren en (financieel) ondersteunen van initiatieven als de dag van de mantelzorg en het lokaal compliment.
- Samen met de partners werken aan een groter bereik van waarderingsinitiatieven door actievere communicatie en PR.
- Bestuurlijke en ambtelijke aanwezigheid bij initiatieven als hierboven genoemd, maar ook bij andere representatieve activiteiten (jubilea e.d.) van vrijwilligers- en mantelzorg organisaties.

Wat gaan we doen ter ondersteuning van het vrijwilligerswerk?

Zoals eerder opgemerkt gebeurt er op het terrein van vrijwilligerswerk erg veel. Nijmegen kent een rijk verenigingsleven en een hoge mate van vrijwillige inzet. De gemeente past hier een bescheiden rol. Veel vrijwilligerswerk wordt verricht zonder dat wij of enige andere professionele organisatie hier ook maar enige bemoeienis mee heeft. Dit willen we graag zo houden. Wij zien onze rol vooral in de faciliterende, randvoorwaardelijke sfeer: het scheppen (behouden) van een goed klimaat om vrijwilligerswerk te kunnen verrichten. Het bestaande beleid willen we dan ook voortzetten. Wel benoemen we ook hier voor de komende periode een aantal speerpunten waarop wij onze acties richten:

speerpunt:

- Vergroten van de samenhang in en het bereik van het ondersteuningsaanbod

activiteiten:

- We onderzoeken welk aanbod aan deskundigheidsbevordering, cursussen, trainingen en dergelijke centraal te organiseren is, zodat meer vrijwilligersorganisaties en verenigingen hier gebruik van kunnen maken.
- We bouwen verder op de bestaande ondersteuningsstructuur mantelzorg/vrijwilligersondersteuning via Steunpunt mantelzorg, Hulpdienst en de Vrijwilligerscentrale en stimuleren de verdere samenwerking/samenhang tussen deze partijen en de andere partners zoals de welzijnsorganisaties, maar ook de gemeentelijke sportservice.
- Het ondersteuningsaanbod, zoals bijvoorbeeld de collectieve verzekering voor vrijwilligers, wordt beter gecommuniceerd.

speerpunt:

- Bevorderen deelname vrijwilligerswerk, specifiek jongeren en allochtonen

activiteiten:

- Wij stimuleren initiatieven om jongeren en allochtonen meer te interesseren voor inzet als vrijwilliger, zoals de organisatie van maatschappelijke stages door jongeren.
- Wij vragen vrijwilligersorganisaties/verenigingen het aanbod aan vrijwilligerswerk meer af te stemmen op de vraag en de behoefte van de (nieuwe) vrijwilligers en stimuleren hen hiertoe een “beleid” te ontwikkelen. Bijvoorbeeld met betrekking tot werving, binding en inzet van vrijwilligers.
- We benutten de mogelijkheden binnen de Wwb om vrijwilligerswerk te stimuleren, d.m.v. de vrijwilligerspremie.
- Bij de criteria voor subsidieverdeling en toewijzing wegen we mee de mate waarin en de wijze waarop een organisatie actief is in het werven, inzetten van en stimuleren vrijwilligerswerk.
- Wij stimuleren activiteiten gericht op het verlenen van vrijwillige zorg, bijvoorbeeld een burenhulpproject en de realisatie van zorgcircuits (zie ook hoofdstuk 5).
- Via wijkgericht werken bevorderen we de vrijwillige inzet. Specifiek sturen wij aan op vrijwillige inzet van jongeren bij activiteiten in hun wijk. Wij houden hiermee rekening in de opdrachtverstrekking en de subsidiëring van het welzijnswerk.
- Wij hebben aandacht voor het wegnemen/voorkomen van belemmeringen in onze organisatie waar vrijwilligersorganisaties tegen aanlopen in het contact met onze organisatie: ontbureaucratisering. Denk hierbij aan het toetsen van onze administratieve procedures op klantgerichtheid, het open staan voor suggesties om hierin verbetering aan te brengen, maar ook aan het versoepelen van de afhandeling van aanvragen gemeentelijke producten en diensten voor niet commerciële doeleinden.

speerpunt:

- Actief uitdragen van de erkenning en waardering voor mantelzorg en vrijwilligerswerk

De activiteiten die wij hiertoe ondernemen zijn reeds opgesomd bij de ondersteuning mantelzorg.

Welke middelen hebben we daarvoor?

Hoewel de wetgever voor het welslagen van de Wmo een zware rol toedicht aan vrijwilligerswerk en mantelzorg zijn er vrijwel geen extra middelen beschikbaar gesteld. De middelen welke vanuit de regeling CVTM (mantelzorg) en Vrijwilligers Training en Advies (VTA) beschikbaar waren zijn overgeheveld naar de gemeente. Niets meer en niets minder. Er is geen rekening gehouden met de maatschappelijke ontwikkelingen en de cruciale rol die aan vrijwilligerswerk en mantelzorg wordt toegedacht. In de kadernota WMO hebben wij hier al kritische kanttekeningen bij geplaatst.

Er is al besloten de CVTM middelen in 2007 in te zetten zoals dat in 2006 gebeurde. Zodra wij meer zicht hebben op de behoefte aan ondersteuning zal mogelijk sprake zijn van een verschuiving van inzet van middelen. Ten aanzien van de VTA middelen is besloten deze te gebruiken om de bezuiniging bij de Vrijwilligercentrale op te vangen. Hierdoor is deze in staat haar activiteiten op het huidige niveau voort te zetten.

In zijn algemeenheid geldt dat wij streven naar een zo efficiënt en effectief mogelijke inzet van de middelen. Dit vraagt van ons dat we goed weten waar behoefte aan is en dat we niet alleen beleidsmatig programmabreed kijken, maar ook ten aanzien van de inzet van middelen.

4.5 Indicatoren

Als indicator voor doelstelling 1 maken we gebruik van de Stadspeiling, meer specifiek het onderdeel waarbij de mate van zelfredzaamheid wordt gemeten. Voor doelstelling 2 maken we gebruik van de Stadspeiling, waarbij het percentage deelnemers vrijwilligerswerk de indicator is. Secundaire indicatoren die we gebruiken zijn bijvoorbeeld het aantal hulpvragen bij de hulpdienst, aantal bemiddelingen/vacatures vrijwilligerscentrale, etcetera.

4.6 Actiepuntenlijst

Acties	Wanneer	Kosten
Inventarisatie aanbod ondersteuningsvoorzieningen	2007	P.M.
Mantelzorgers doelgroep Wmo-loket	2007 e.v.	reguliere middelen
Uitbreiding sociale kaart	2007 e.v.	reguliere middelen
Formeren mantelzorgpanel	2007	P.M.
Mogelijkheden betrekken mantelzorger bij indicatiestelling	2007	reguliere middelen

onderzoeken		
Verder bouwen ondersteuningsstructuur, stimuleren samenhang en samenwerking	2007 e.v.	reguliere middelen
Aandacht vragen voor bereiken doelgroep allochtone mantelzorgers bij instellingen en organisaties	2007 e.v.	reguliere middelen/P.M.
Mantelzorg opnemen als onderwerp in Stadspeiling	2007 e.v.	reguliere middelen
Bij subsidiëring aandacht voor relatie vrijwillige zorg/professionele zorg	2007 e.v.	reguliere middelen
Stimuleren activiteiten gericht op het verlenen van vrijwillige zorg, zoals burenhulp en zorgcircuits	2007/2008	P.M.
Overleg zorgkantoor m.b.t. aanbod respijtzorg	2007	reguliere middelen
Combinatie participatiebaan-mantelzorg	2007	reguliere middelen
Continueren en ondersteunen waarderingsinitiatieven	2007 e.v.	regulier/P.M.
Actievere communicatie en PR waarderingsinitiatieven	2007 e.v.	reguliere middelen
Bestuurlijke en ambtelijke aanwezigheid bij waarderingsinitiatieven	2007 e.v.	reguliere middelen
Onderzoek centraal aanbod deskundigheidsbevordering e.d.	2007	reguliere middelen
Stimuleren initiatieven deelname jongeren en allochtonen	2007 e.v.	P.M.
Stimuleren vrijwilligersorganisaties/verenigingen tot opstellen "vrijwilligersbeleid"	2007 e.v.	regulier/P.M.
Benutten van de mogelijkheden binnen de WWB om vrijwilligerswerk te stimuleren	2007 e.v.	regulier
Bij subsidieverlening meewegen in welke mate en op welke wijze een organisatie actief is in het werven en de inzet van vrijwilligers	2007 e.v.	regulier
Stimuleren van activiteiten gericht op het verlenen van vrijwillige zorg	2007/2008	P.M.
Aandacht voor voorkomen en wegnemen belemmeringen binnen onze eigen organisatie	2007 e.v.	reguliere middelen

Hoofdstuk 5

Prestatieveld 5: Zelfredzaamheid en deelname aan de samenleving van mensen met een beperking

5.1 Inleiding

De voorzieningen bedoeld in dit prestatieveld zijn voorzieningen voor mensen met een beperking, die niet individueel worden toegekend. De doelgroep is zeer heterogeen; ouderen vormen de grootste groep, maar het gaat ook om mensen met een lichamelijke, verstandelijke of zintuiglijke handicap, met een psychiatrische ziekte of een ernstig psychosociaal probleem. Voorbeelden van voorzieningen zijn tafeltje dekje, ouderenadvies en hobbywerkplaatsen. De voorzieningen hoeven niet uitsluitend gericht te zijn op de genoemde doelgroepen, als zij er in elk geval maar baat bij hebben, of de voorzieningen compensatie bieden voor hun beperkingen. In bijlage 7 vindt u een overzicht van het huidige voorzieningenaanbod. T.a.v. onze invulling van het compensatiebeginsel hebben algemene voorzieningen het primaat boven individuele voorzieningen. Algemene voorzieningen hebben een preventief karakter voor het gebruik van individuele voorzieningen; een levensloopbestendig gebouwde woning hoeft bv. niet aangepast te worden. Compensatie d.m.v. algemene voorzieningen kan aan de orde zijn op alle vier de terreinen van het compensatiebeginsel:

compensatie t.b.v.	voorbeeld
Een huishouden voeren	maaltijdvoorziening
Zich verplaatsen in en om de woning	Levensloopbestendige woningen, woonservicegebied
Zich lokaal verplaatsen per vervoermiddel	Regiotaxi
Medemensen ontmoeten en op basis daarvan sociale verbanden aangaan	Recreatieve activiteiten

Kenmerken van algemene voorzieningen zijn dat ze niet bureaucratisch geregeld zijn, maar zonder indicatiestelling bereikbaar, vaak snel en eenvoudig beschikbaar en makkelijk toegankelijk.

De taak die wij o.g.v. prestatieveld 5 hebben, vullen wij al op vele en diverse manieren in. De omvangrijkste ontwikkeling is die van de woonservicegebieden in alle Nijmeegse wijken. Daarnaast zorgen wij voor welzijnsvoorzieningen die het zelfstandig functioneren en deelnemen aan de samenleving vergemakkelijken. Tenslotte bevorderen wij de toegankelijkheid van de woonomgeving, openbare gebouwen en het openbaar vervoer.

In dit hoofdstuk richten we ons vooral op het aanbod voor ouderen en mensen met chronische beperking, omdat hier in de komende periode voor ons de grootste veranderingen en de belangrijkste uitdaging ligt. Maar natuurlijk zijn en blijven we ook verantwoordelijk voor het meer algemene en preventieve welzijn- en zorgaanbod voor mensen met meer tijdelijke of lichte psychosociale problemen. We willen wat betreft dit aanbod sturen op een goede aansluiting bij de woonserviceontwikkelingen, wijkgericht werken en ketenaanpak.

Bij de invulling van prestatieveld 5 hebben wij een grote mate van beleidsvrijheid, zowel wat betreft de inhoud van de voorzieningen die wij mogelijk maken, als in de wijze waarop wij werken aan deze taak. Maatschappelijke ontwikkelingen en wijzigingen in rijksbeleid hebben grote invloed op dit prestatieveld.

5.2 Maatschappelijke ontwikkelingen

In bijlage 1 en 2 is een beeld geschetst van de maatschappelijke en demografische ontwikkelingen die in verband met de Wmo van belang zijn. Ten aanzien van dit prestatieveld is de vergrijzing de belangrijkste ontwikkeling. Het aantal ouderen neemt de komende decennia sterk toe, zowel absoluut als relatief. Een deel van deze groep blijft langer gezond en heeft een hoger inkomen dan eerdere generaties ouderen en is daardoor langer zelfredzaam. Het aantal kwetsbare, oudere ouderen neemt echter ook toe. Verder zal de groep ouderen diverser worden doordat ook de arbeidsmigranten die in de jaren '60 en '70 van de twintigste eeuw naar Nederland gekomen zijn, tot de ouderen gaan behoren.

De vergrijzing gaat gepaard met landelijke stelselwijzigingen op het gebied van de zorg voor ouderen en mensen met beperkingen. De vermaatschappelijking van de zorg en het scheiden van wonen, welzijn en zorg zijn de belangrijkste. Deze zijn van grote invloed op de Wmo.

Kern van de vermaatschappelijking van de zorg is dat wijk- en buurtbewoners verantwoordelijkheid nemen voor mensen met een beperking die in hun buurt of wijk wonen. Daarmee krijgt ook de lokale overheid verantwoordelijkheid voor deze mensen. Vermaatschappelijking vindt tevens plaats door extramuralisering –meestal van verzorgingshuizen- en deconcentratie van instellingen voor mensen met een beperking. Extramuralisering is het vervangen van zorg in een instelling door zorg aan huis. Mensen die vroeger naar een verzorgingshuis gingen, blijven nu in hun eigen woning of in een seniorenwoning wonen en krijgen zorg aan huis. Deconcentratie houdt in het vervangen van grote, afgeschermd instellingen door kleinschalige intra- en extramurale woon- en zorgvoorzieningen in wijken.

Het scheiden van wonen, welzijn en zorg is een antwoord op bovengenoemde ontwikkelingen. Op deze manier worden tevens gewerkt aan kostenbeheersing van de AWBZ. De AWBZ wordt steeds verder ingeperkt tot het oorspronkelijke doel van deze wet: langdurige, niet op genezing gerichte zorg. In AWBZ-instellingen werd alles wat daaromheen nodig is, zoals woonruimte en dagbesteding, bekostigd uit de AWBZ. Waar i.h.k.v. de vermaatschappelijking instellingen extramuraliseren of –een nog belangrijker ontwikkeling- mensen niet meer naar een instelling verhuizen, maar zelfstandig blijven wonen, levert de AWBZ alleen de zorg en is/wordt wonen een verantwoordelijkheid van de corporaties en welzijn voor de gemeente.

Als gevolg van deze ontwikkelingen zal de behoefte aan voorzieningen die mensen in staat stellen zelfstandig te blijven wonen en leven toenemen en veranderen. Ouderen en mensen met een beperking wonen meer en langer zelfstandig. Daardoor neemt het aantal kwetsbare mensen met forse (ouderdoms)beperkingen in de wijken toe met 35-50%. Deze mensen hebben meer ondersteuning nodig in het dagelijks leven en ook een aanbod aan welzijnsactiviteiten in de nabije woonomgeving. Er bestaat bij hen een groter risico op sociaal isolement, o.a. door beperkte mobiliteit.

Door strikte scheiding van wonen, welzijn en zorg vervalt in de zorgsector steeds meer de financiering van welzijnsdiensten, -activiteiten en -accommodaties. Deze worden de verantwoordelijkheid van gemeenten, waar het gaat om extramuraal wonende zorgbehoevenden, Immers de middelen die in de AWBZ besteed werden aan wonen en welzijn, worden niet overgeheveld naar de corporaties en gemeenten.

5.3 Wat willen we bereiken?

We willen bereiken dat mensen met een beperking zo veel mogelijk zelfstandig kunnen wonen en leven en meedoen in de samenleving. T.a.v. wonen en leven willen we bereiken dat Nijmegen in 2015 een levensloopbestendige stad is, d.m.v. de ontwikkeling van woonservicegebieden. Op deze manier bereiken we dat ouderen en mensen met een functiebeperking minder een geïsoleerd leven en een meerwaarde betekenen aan het leven in de wijken. Op het gebied van wonen en ruimtelijke ordening en ook in bv. de sport, hebben we al veel stappen gezet om de vergrijzing en vermaatschappelijking het hoofd te bieden. Het is nu ook tijd geworden om ook te zorgen dat mensen met een beperking kunnen (blijven) participeren. Daarvoor gaan wij in de woonservicegebieden de voorzieningen en diensten v.w.b. zorg en welzijn verder ontwikkelen.

De vergrijzing en vermaatschappelijking zijn lange termijnontwikkelingen, maar ze hebben grote invloed op de samenleving. We moeten nu beginnen om er over 10 jaar goed op voorbereid te zijn.

5.4 Wat gaan we daarvoor doen?

5.4.1 een levensloopbestendige stad

Wij beseffen al een aantal jaren dat we moeten anticiperen op de vergrijzingsgolf, de extramuralisering en de wens om zo lang mogelijk zo zelfstandig mogelijk te blijven, zowel vanuit maatschappelijke ontwikkelings- als vanuit kostenperspectief. Om mensen met een beperking in staat te stellen zelfstandig te functioneren, deel te nemen aan het maatschappelijk verkeer en sociaal isolement te voorkomen, zijn de woonservicegebieden ons antwoord in de ruimtelijke sfeer. Wij kiezen hierbij voor een gebiedsgerichte benadering, omdat de eigen wijk en woonomgeving belangrijk zijn voor mensen en hun mobiliteit vaak beperkt is.

In woonservicegebieden zijn woningen levensloopbestendig, de woonomgeving is barrièrevrij, alle voorzieningen zijn gemakkelijk bereikbaar, zowel publieksvoorzieningen (winkels, bus) als zorg en welzijn. Het wijkservicepunt of zorgkruispunt is het kloppend hart van het woonservicegebied, gericht op alle burgers in de wijk. Het omvat een klein intramurale voorziening, een 24-uurs zorgsteunpunt en eerstelijnszorg en –hulp (huisarts, maatschappelijk werk). Deze voorzieningen zijn aangevuld met een dienstencentrum met activiteitenruimte, ouderenadviseur, informatieloket. Eromheen staan vormen van beschermd en verzorgd wonen, temidden van gewone woningen. We grijpen alle kansen in de stad aan voor het realiseren van woonservicegebieden en stellen ons ten doel dat de hele stad in 2015 levensloopbestendig is. Iedere wijk is anders, dus het woonserviceconcept is geen blauwdruk, maar laat ruimte voor die verschillen. In oktober 2006 hebben wij besluiten genomen over de doorontwikkeling van woonservicegebieden.

In bijna de hele stad zijn inmiddels woonservicegebieden in ontwikkeling. Alleen in Haterse Hei/Grootstal, Willemskwartier/Hazenkamp en Lindenholt is nog geen locatie beschikbaar voor een wijkservicepunt.

In het coalitieakkoord is € 25.000 opgenomen voor externe advisering over toegankelijkheid voor gehandicapten. Deze middelen willen wij onder meer inzetten voor het opstellen checklist openbare gebouwen, ter bevordering van de toegankelijke stad die we in 2015 willen zijn. We hebben al een checklist toegankelijkheid openbare ruimte laten opstellen. Toepassing van de checklist bevindt zich in de implementatiefase. Toegankelijkheid van het openbaar vervoer wordt in 2010 een wettelijke verplichting. Wij zijn in dit verband verantwoordelijk voor toegankelijke haltes en zijn hiermee gestart op één buslijn. In KAN-verband werken wij aan verbetering van de toegankelijkheid van de bussen.

5.4.2 regie en afstemming op welzijn, ondersteuning & zorg

De vraag naar (specifiek) welzijnsaanbod wordt groter en diverser. Voor bepaalde groepen, bv. oude ouderen zijn voorzieningen in hun directe woonomgeving nodig, andere groepen, bv. verstandelijk gehandicapten, hebben een gespecialiseerd aanbod nodig, weer andere zoals psychiatrische patiënten hebben extra begeleiding of voorzieningen nodig om te participeren. Dit stelt dus andere eisen aan het algemene aanbod en maakt specifiek aanbod nodig. Ook heeft deze ontwikkeling gevolgen voor ons accommodatiebeleid, vooral in en rond de woonservicegebieden. Het grote knelpunt daarbij is dat de vermaatschappelijking en vergrijzing ons extra welzijnstaken geven, zonder dat daar extra middelen voor beschikbaar gesteld worden. Met dezelfde middelen zullen wij dus voorzieningen voor een grotere groep mensen met bovendien een grotere ondersteuningsbehoefte moeten realiseren.

Met de bestaande middelen willen wij daarom werken aan een samenhangend en passend welzijnsaanbod, ook voor mensen met een beperking, zowel met betaalde als vrijwillige inzet. De € 200.000 uit het coalitieakkoord voor vernieuwende projecten op het raakvlak van welzijn en zorg besteden wij met dit doel voor ogen. Daarnaast willen wij, net als op het terrein van wonen met de aanbieders van wonen, zorg en welzijn aan ons doel werken. Onder andere wat betreft welzijnsdiensten en –accommodaties zien wij kansen.

Hiermee willen we bereiken dat er een aanbod van voorzieningen ontstaat dat aansluit bij de vraag en behoeften van mensen met een beperking om zo lang mogelijk zelfstandig te kunnen functioneren en mee te doen in de maatschappij en dat afgestemd is met de aanpalende terreinen wonen en zorg. Dit aanbod is algemeen waar mogelijk en specifiek waar nodig.

Dit geven wij vorm door

1. De vraag goed te (leren) kennen
2. Een vraaggericht vrijwillig en professioneel voorzieningenaanbod verder te ontwikkelen
3. Te werken aan beleidsregie met andere financiers

1. De vraag

Een passend en samenhangend voorzieningenaanbod start met weten wat er nodig is en zal zijn in de toekomst. Door de extramuralisering en de Wmo verandert die vraag en zal het nodig zijn het voorzieningenaanbod daarop aan te passen. Het voorzieningenaanbod voor ouderen en mensen met een beperking bestaat uit diensten, welzijnsvoorzieningen en agogisch werk. Diensten zijn voor praktische hulp, zoals maaltijdvoorziening, alarmering, klussen- en boodschappendienst, financieel

beheer e.d. Welzijn omvat de recreatieve en educatieve activiteiten, bedoeld voor ontmoeting en contact. Agogisch werk omvat de activiteiten om ouderen te helpen met immateriële problemen, zoals vereenzaming of zingevingvragen. Naar verwachting zal de behoefte aan voorzieningen zich op deze terreinen blijven richten, maar zullen er meer en andere vormen nodig zijn. Mensen hebben bij meer activiteiten hulp nodig, dichterbij huis en voor zwaardere problematiek.

Hulpmiddelen voor vraaganalyse zijn het GGD-ouderonderzoek en de stadsmonitor. Wij zullen daarnaast de komende twee jaar instrumenten ontwikkelen om de vraagontwikkeling te kunnen volgen en aanbod te vernieuwen, zoals het vergrijzingsonderzoek.

2. De voorzieningen

Op het 'smallere' terrein van welzijn, ondersteuning en niet-AWBZ-zorg zijn wij verantwoordelijk voor het voorzieningenaanbod. In het voorzieningenaanbod gaan wij er om te beginnen op sturen dat de voorzieningen vraaggericht, toegankelijk en op elkaar afgestemd zijn. Die afstemming is buitengewoon belangrijk voor kwetsbare burgers die specifieke behoeften hebben t.a.v. welzijn, wonen en zorg. Voor hen zijn dit geen afzonderlijke terreinen, maar moet juist alles bij elkaar passen.

In dit verband hebben wij ons in vervolg op de raadsnotie "De burger behoort een keuze te krijgen" m.b.t. de maaltijdvoorziening uitvoerig geïnformeerd over de keuzevrijheid voor de cliënten van deze algemene voorziening. Wij zijn tot de conclusie gekomen dat het huidige aanbod voldoet aan de eisen. Uitbreiding van het huidige systeem met een andere aanbieder leidt tot dermate ingrijpende organisatorische complicaties dat de voordelen ervan niet opwegen tegen de nadelen.

T.a.v. de gesubsidieerde instellingen gaan we via de subsidieovereenkomsten voorwaarden stellen over samenwerking met uitvoerders uit aanpalende (zorg)sectoren en waar nodig meer herkenbare prestaties formuleren. Ook de AWBZ-subsidies die naar de Wmo overgaan, zetten wij op deze wijze in. In 2007 doen wij een voorstel over inzet van deze middelen binnen dit kader vanaf 2008.

Voorts willen we de kracht van de samenleving meer benutten door vrijwillige initiatieven te verbinden met (semi)professioneel aanbod en zo een sluitende keten van diensten, welzijnsactiviteiten en agogische dienstverlening te maken. Zeker op het gebied van praktische diensten en welzijnsactiviteiten spelen vrijwilligers een belangrijke rol. Veel Nijmeegse burgers zijn als vrijwilliger of mantelzorger actief voor en betrokken bij hun wijk en de mensen die er wonen. Deze initiatieven worden in de toekomst alleen maar belangrijker. Wij gaan actief burgerschap, zeker op het terrein van zorg en welzijn, stimuleren (ook vanuit prestatieveld 4) en ervoor zorgen dat actieve burgers, welzijnsorganisaties en burgers met een hulpvraag elkaar beter weten te vinden. Professionele aansturing en ook begeleiding (bij welzijn) is wel vereist voor afstemming, kwaliteit en continuïteit. Agogisch werk is grotendeels een zaak van professionals. De komende twee jaar gaan wij d.m.v. de volgende projecten methodes ontwikkelen om dit in de wijken te realiseren.

Het project Buurtbewoners voor buurtbewoners.

In het kader van de inzet van de zogenaamde Pechtoldgelden in 'Oud West' gaan we dit project uitvoeren. Het gaat hier om het opzetten van een vrijwillig zorg- en dienstencircuit op wijkniveau. Buurtbewoners die buurtbewoners bijstaan met diverse diensten, zoals kleine huishoudelijke werkzaamheden, begeleiden bij activiteiten en gezelschap. Het betreft hier dus een aanvulling op het professionele zorg- en dienstenaanbod.

Project 'Wonen, zorg en service in de wijk'

Wij stellen voor aan de Gelderse steden en aan de provincie om bovenlokale GSO-middelen in te zetten om het Brabantse project 'Wonen, zorg en service in de wijk' toepasbaar te maken voor alle Gelderse steden en dus ook voor Nijmegen. Dit WZSW-project is met succes al in uitvoering in Tilburg.

WZSW-project in Nijmegen

Wij doen een beroep op de nieuwe provinciale subsidieregeling voor sociale infrastructuur om in Nijmegen de WZSW-organisatie te realiseren.

Project Burenhulp .

Het project Burenhulp betreft het verzamelen van vragen naar praktische hulp (diensten) van mensen die niet (meer) alles zelf kunnen en het in kaart brengen van vrijwillig hulpaanbod van mensen uit de wijk. Vraag en aanbod worden gekoppeld. Het bijzondere van het project Burenhulp is, dat de

wijkbewoner die aanbiedt om te helpen dit kan doen op momenten dat het hem schikt en dat hulpvrager en -aanbieder niet vast aan elkaar gekoppeld zijn.

Als het hele ondersteuningsaanbod in kaart gebracht is, kan de wijkbewoner met een hulpbehoefte op één plek zijn vraag stellen en wordt gekeken welke vraag d.m.v. vrijwillige inzet beantwoord kan worden en waar professionele ondersteuning nodig is. Ook met inzet van gesubsidieerde arbeid – web- en participatiebanen-, SPOK-winkels, scholing en stages versterken we de zorg- en welzijnsketen. De methodiek die in deze projecten wordt ontwikkeld, wordt beschreven en geanalyseerd of succes- en faalfactoren, zodat deze ook op andere plaatsen benut kan worden. Na evaluatie van de projecten en pilots besluiten wij over een vervolg.

Tenslotte is een goede toegang tot voorzieningen van groot belang voor de doelgroep van dit prestatieveld. Zie hiervoor hoofdstuk 3 over informatie, advies en cliëntondersteuning.

Beslispunt: We bevorderen samenhang en afstemming in het vrijwillige en professionele aanbod van diensten, welzijnsactiviteiten en agogisch werk voor ouderen en mensen met een beperking tot een sluitende keten van voorzieningen die mensen in staat stelt zelfstandig te wonen en leven.

3. Bredere afstemming van wonen, AWBZ-zorg en welzijn

Op de terreinen wonen, zorg, welzijn zijn o.a. woningcorporaties, zorginstellingen en de zorgverzekeraars (zorgkantoren) belangrijke partijen. In de ruimtelijke ordening hebben wij inmiddels goede ervaringen met het ontwikkelen van woonservicegebieden met deze partijen. Door het scheiden van wonen, welzijn en zorg, zijn verantwoordelijkheden die vroeger binnen één organisatie waren gebundeld, verdeeld over diverse partijen. Voor een passend en sluitend aanbod van wonen, zorg en welzijn in de wijk is daardoor ook op welzijnsgebied meer samenwerking en afstemming nodig.

Wij gaan daarin de regierol oppakken. Deze zullen wij op een andere manier invullen dan op de terreinen waar we zelf de volledige zeggenschap hebben. Wij zetten de instrumenten waarmee we invloed kunnen uitoefenen in (subsidies, inkoop van zorg, prestatie-afspraken met woningcorporaties, accommodaties). Daarnaast gaan wij met corporaties, zorginstellingen en -financiers in gesprek om op basis van gedeelde belangen, onderhandelen, overtuigen en overleg te komen tot integraal beleid op wonen-zorg-welzijn. Daarbij maken wij afspraken met onze partners over wat wij zelf gaan doen of aansturen -wij zijn immers verantwoordelijk voor het welzijnsaanbod in de stad- en waar wij een bijdrage van andere partijen vragen. De vermaatschappelijking geeft zorgaanbieders een grotere rol in de wijk. Dit zien wij als een kans.

De regierol is op dit terrein nieuw voor ons en is nog nergens in Nederland uitgewerkt. Ook is er niet één stedelijk platform wonen-zorg-welzijn, maar is de combinatie van organisaties die in woonservicegebieden werken, in elke wijk verschillend, evenals de aanwezige voorzieningen en accommodaties. Wij zullen de nodige afstemming dan ook per woonservicegebied gaan vormgeven.

Natuurlijk kunnen wij als regisseur niet alles sturen, maar wel initiatieven nemen en kansen benutten waar er een gezamenlijk belang is. Die zien wij o.a. op de volgende terreinen:

- met woningcorporaties afspraken over de Wmo maken, bv. over de huisvesting van bijzondere doelgroepen in wijken, rekening houdend met de draagkracht en -last van de wijk en in afstemming met andere partijen.
- het stimuleren van de realisatie van ontmoetingsruimten en -mogelijkheden voor mensen met een beperking, samen met zorgaanbieders en hierbij participeren in de exploitatie. Breder kijken naar het combineren van ruimtebehoeften kan zowel qua participatie als qua geld winst opleveren. Dit onderwerp wordt een van de grootste uitdagingen voor de komende jaren, omdat het om veel geld gaat, nog nergens in Nederland uitgewerkt is en verantwoordelijkheden niet helder zijn door alle veranderingen.
- afstemming met het Zorgkantoor en AWBZ-instellingen over Wmo-ondersteuning en ondersteunende en activerende begeleiding.
- pro-actiever omgaan met gebiedsgerichte ontwikkelingen, zodat een integrale aanpak rondom wonen-zorg-welzijn in een vroeg stadium in deze ontwikkelingen kan worden meegenomen.

Beslispunt: Vormen van een keten wonen-zorg-welzijn met corporaties, zorg- en welzijnsaanbieders. Daarbij hebben we aandacht voor de aansluiting bij wijkgericht werken.

5.5 Indicatoren

Meetbare resultaten

De opwaartse trend van mate van zelfredzaamheid onder ouderen voortzetten. Op de vraag 'Ik kan goed voor mezelf zorgen' antwoordt 98% van de Nijmegenaren positief en 86% van de 75-plussers.

Een levensloopbestendig Nijmegen in 2015 d.w.z. in elke wijk is een woonservicegebied, openbare ruimte, openbare gebouwen en openbaar vervoer zijn toegankelijk voor mensen met een beperking. Eind 2008 zijn erin 2 wijken pilots uitgevoerd waarin een samenhangend aanbod van vrijwillig en professioneel diensten- welzijns- en agogisch voorzieningenaanbod tot stand gebracht is en de methode beschreven en geanalyseerd is voor toepasbaarheid op andere plekken. Sociaal isolement in de doelgroepen terugdringen tot 2%.

5.6 Actiepuntenlijst

Acties	Wanneer	Kosten
project buurtbewoners voor buurtbewoners	2007	€ 100.000 (Sociale herovering)
project Wonen, Zorg en Service in de Wijk (WZSW) ontwikkeling	2007	Prov. middelen GSO
WZSW-project implementatie	2007	prov. subs. soc. infrastructuur
project burenhulp	2007	PM uit coalitieakkoord vern. projecten zorg
in subsidierelaties sturen op ketenaanpak welzijn en zorg	2007	reguliere middelen onder meer voormalige AWBZ-subsidies
checklist toegankelijkheid gebouwen voor gehandicapten	2007	€ 25.000 (coalitieakkoord)
realisatie woonservicegebieden	2007 e.v.	reguliere budgetten
ondersteuning Centrum voor Ouderen en Levensvraagstukken	2007	€ 6000
beleidsaanpassingen in vervolg op GGD-ouderen-onderzoek	2007	p.m.

Hoofdstuk 6: Burgerparticipatie

6.1 Inleiding

De Wmo bevat in artikel 11 en 12 bepalingen over het betrekken van burgers en belanghebbenden bij de beleidsvoorbereiding en uitvoering van de Wmo. Deze verplichtingen zijn:

- inspraak op de plannen conform de gemeentelijke inspraakverordening
- personen en organisaties gelegenheid geven om zelf beleidsvoorstellen te doen.
- informatie verschaffen voor inspraak en het doen van beleidsvoorstellen
- zich bij beleidsvoorbereiding vergewissen van belangen en behoeften van ingezetenen die deze niet goed kenbaar kunnen maken.
- Voor vaststelling door de gemeenteraad advies vragen aan gezamenlijke vertegenwoordigers van representatieve organisaties van vragers van maatschappelijke ondersteuning. (Welke dat zijn, bepaalt de gemeente zelf.)
- motivering in beleidsplan van de weging van door personen en organisaties gedane beleidsvoorstellen
- jaarlijks klanttevredenheidsonderzoek

De belangrijkste reden om klanten- en burgerparticipatie stevig in de wet te verankeren, is de stelselwijziging waarvan de Wmo onderdeel is. Landelijk geregelde verzekerde rechten maken plaats voor een lokaal bepaald voorzieningenniveau. Als tegenwicht tegen deze gemeentelijke beleidsvrijheid, is in de wet een stevige verankering van klanten- en burgerparticipatie opgenomen. Daarnaast is het de bedoeling dat de Wmo zorg & welzijn dichterbij de burger brengt. Participatie is dus in de eerste plaats voor vragers van maatschappelijke ondersteuning bedoeld, aanbieders komen aan bod bij subsidie- en contractbesprekingen e.d.

Naast de participatieverplichtingen, blijven ook de bezwaar-, beroeps- en klachtenprocedure tegen gemeentelijke besluiten bestaan. Organisaties die Wmo-taken uitvoeren in opdracht van de gemeente zijn verplicht in hun organisatie medezeggenschap en een klachtenprocedure te hebben, conform de Wet medezeggenschap cliënten zorgsector (Wmcz) en de Wet klachtrecht cliënten zorgsector (Wkcz). Deze procedures geven ook informatie over de waardering van de uitvoering van de Wmo en de relatie tussen klanten en instellingen, c.q. de gemeente.

6.2 Wat is er nu?

Op de meeste prestatievelden van de Wmo hebben de uitvoerende organisaties een overlegstructuur met klanten (cliëntenparticipatie). Dit geldt ook voor onszelf, bij taken die we zelf uitvoeren, denk aan het Platform Wvg over het Klantgroepenoverleg Wwb. Bij organisaties die een AWBZ-taak uitvoeren is cliëntenparticipatie al verplicht. Daarnaast hebben wij op veel momenten en manieren contacten met burgers, belangengroepen en organisaties (burgerparticipatie). De tabel geeft een globaal, niet volledig overzicht van participatie tussen ons en burgers en organisaties op alle terreinen van de Wmo.

Bestaande, vaste vormen van cliënt- en burgerparticipatie		
Prestatieveld	Onderdeel	Bijvoorbeeld
Bevorderen leefbaarheid en sociale samenhang	wijkgericht werken bewonersparticipatie integratie en emancipatie	bewonersorganisaties, ACA HLB, allochtone zelforganisaties, overleg met instellingen, directeurenoverleg
ondersteunen van jeugdigen en ouders met opgroei- en opvoedproblemen	risicogericht jeugdbeleid	contacten met scholen, instellingen, regiegroep O&J
info, advies en cliëntondersteuning	beleid voor kwetsbare burgers	Seniorenraad, Platform Gehandicaptenbeleid, Adviescie. Allochtonen, Adviescie. Homolesbisch beleid
Vrijwilligers en mantelzorgers	vrijwilligersbeleid	onderzoek mantelzorg, overleg met instellingen, directeurenoverleg

algemene voorzieningen voor mensen met een beperking	beleid voor kwetsbare burgers	SR, PGN, ACA HLB, Platform Wvg, overleg met instellingen, medezeggenschap in instellingen
individuele voorzieningen voor mensen met een beperking		
maatschappelijke opvang	beleid maatschappelijke opvang, verslavingszorg en huiselijk geweld	Overleg met instellingen, directeurenoverleg overleg met buurtbewoners MFC, medezeggenschap in instellingen
OGGZ		
verslavingszorg		

Bij de prestatievelden 1, 3, 5 en 6 participeren burgers en/of cliënten of hun belangenbehartigers in direct contact met de gemeente. Op alle prestatievelden hebben we in ruime mate contacten met aanbieders/instellingen. Op een aantal terreinen vindt minder directe burgerparticipatie plaats. Dit heeft meestal als oorzaak dat het gaat om groepen burgers die niet of nauwelijks georganiseerd zijn (mantelzorgers) of die sterk wisselen van samenstelling (OGGZ).

Ook hebben wij 4 adviesraden: Seniorenraad, Platform gehandicaptenbeleid Nijmegen, Adviescommissie Allochtonen en Adviescommissie Homolesbisch beleid. Deze adviesraden vertegenwoordigen groepen Nijmeegse burgers. In deze groepen bevinden zich kwetsbare burgers die maatschappelijke ondersteuning nodig hebben. Echter, niet alle burgers die de adviesraden vertegenwoordigen zijn kwetsbaar en ze vertegenwoordigen ook niet alle groepen kwetsbare burgers. Bovendien adviseren de raden over een veel breder terrein dan alleen de Wmo (inburgering, wonen, inkomensondersteuning e.d.). Via de adviesraden communiceren wij met vele belangenorganisaties in onze gemeente, zoals ouderenbonden, gehandicaptenorganisaties en allochtone zelforganisaties.

De komst van de Wmo stelt de reden van bestaan van de adviesraden niet ter discussie. Hun rol, beleidsadvies aan het college van B&W en de gemeenteraad over alle onderwerpen die de doelgroep van wie zij de belangen behartigen, blijft ongewijzigd. Voor ons zijn en blijven zij representatieve organisaties van groepen burgers die wij, onder andere i.h.k.v. de Wmo, om advies vragen.

6.3 Wat willen we bereiken?

Wij zijn ervan overtuigd dat participatie van wezenlijk belang is voor het laten aansluiten van beleid en uitvoering op de belangen en behoeften van burgers. Bovendien is participatie belangrijk om draagvlak voor beleid te peilen of te verwerven en kan participatie een instrument zijn bij empowerment van kwetsbare groepen. Participatie omvat belangenbehartiging, maar ook het raadplegen van en adviseren door burgers en belanghebbenden over maatschappelijke ondersteuning, naast alle andere activiteiten die wij ondernemen om de betrokkenheid van burgers te vergroten. Participatie is een continu proces. Vraagstuk m.b.t. participatie in de Wmo is dat deze wet zo veelomvattend en divers is, dat één adequate participatiestructuur voor de Wmo niet te realiseren is.

De Wmo vraagt ons om burgers en cliënten te betrekken bij de planvorming en hun tevredenheid te meten. Daarnaast vraagt de Wmo om samenhangend beleid over een heel breed terrein. Daarom willen wij het volgende bereiken:

- Vragers van maatschappelijke ondersteuning uit alle prestatievelden zijn betrokken bij de beleidsontwikkeling en de uitvoering van de Wmo.
- Prestatieveldoverstijgend advies, over een integrale benadering van de Wmo.

In de huidige situatie zijn sommige groepen vragers van maatschappelijke ondersteuning minder vertegenwoordigd of minder vanzelfsprekend betrokken bij gemeentelijk beleid en uitvoering, bv. cliënten uit de maatschappelijke opvang of mantelzorgers. We willen burgers op alle terreinen van de Wmo direct betrekken bij de Wmo-planvorming en uitvoering. Daarnaast doen wij een voorstel voor een vorm van participatie ten behoeve van integraal Wmo-beleid.

6.4 Wat gaan we daarvoor doen?

Wij kiezen voor een pragmatische aanpak, ten eerste omdat er al vele vormen en momenten zijn waarop wij contacten hebben met burgers, hun belangenbehartigers en organisaties. Ten tweede willen we participatie i.h.k.v. de Wmo zo min mogelijk institutionaliseren. Burgerparticipatie is in de Wmo sterk verankerd. Wij denken dat wij die participatie het best tot zijn recht kunnen laten komen

door goede benutting van het bestaande en flexibele inzet van participatie-instrumenten, passend bij de doelgroep en het doel van de participatie. Wij kiezen daarom niet voor een vast stramen met bv. één Wmo-adviesraad, die voor alle Wmo-voorstellen geraadpleegd wordt.

Vragers van maatschappelijke ondersteuning uit alle prestatievelden betrekken bij de ontwikkeling en uitvoering van de Wmo, doen we op twee manieren:

6.4.1. Participatieplan op maat met gebruikmaking van bestaande structuren en aanvullende instrumenten.

Bestaande burgerparticipatie is meestal geregeld in een overlegstructuur, al dan niet met een adviestaak. Dit is een passende vorm als er een duurzame relatie bestaat tussen burger en organisatie. Dat is niet op alle prestatievelden en bij alle activiteiten het geval. Er zijn ook geen specifieke 'Wmo-rechthebbers', de Wmo is er in principe voor alle burgers. Daarom gaan we aanvullend op bestaande structuren, participatie-instrumenten inzetten waarmee we specifiek die mensen bereiken die we willen betrekken bij ons plan en die passen bij het doel van de participatie.

Het onderwerp en het doel bepalen dus de doelgroep en de instrumenten. De onderstaande tabel verduidelijkt dit. Vaak zullen wij incidentele participatie-instrumenten inzetten, maar nieuwe structurele vormen van participatie, zoals het raadsinitiatief voor structurele jongerenparticipatie, passen wij ook in onze participatieplannen in.

doel participatie	voorbeelden van instrumenten
informereren	informatiemiddag, wijkbezoek, artikel in De Brug
raadplegen	inspraakavond, debat, enquête, klantenpanel, wijkbezoek
adviseren	adviescommissie, wijkraad, expertmeeting, jeugdproductie
coproduceren	convenant, projectgroep
meebeslissen	stuurgroep, medezeggenschapsraad, referendum

Het doel zal bij participatie i.v.m. de Wmo meestal raadplegen en adviseren zijn over beleid en uitvoering. Burgers en organisaties die zelf beleidsvoorstellen doen zijn coproducent. De doelgroepen zijn afhankelijk van de prestatievelden waarover de raadpleging of advisering gaat. We maken daarbij gebruik van bestaande organisaties en roepen burgers op om mee te doen. We richten niet meer adviescommissies in. Het gaat immers om burgerparticipatie in het kader van planvorming over één wet, niet over een nieuwe vaste structuur van advisering over ons hele gemeentelijke beleid vanuit de optiek van bepaalde groepen burgers. We betrekken burgers op de momenten dat we een plan maken, een evaluatie houden e.d., we organiseren geen vergadercircuits zonder concreet doel. We werken zo aan een goede mix van ervaringsdeskundigheid, belangenbehartiging en beleidsadvisering.

Borging van deze eclecticische werkwijze vindt plaats door het vooraf laten vaststellen en uitvoeren van een participatieplan. In dit participatieplan staat:

- welke (doel)groepen bij de ontwikkeling van het plan betrokken worden
- op welke wijze dat gebeurt
- het doel van de participatie
- het tijdspad

In het beleidsplan wordt aangegeven wat deze participatie heeft opgeleverd (participatieverslag).

I.v.m. de inspraakverplichting en de mogelijkheid voor burgers en organisaties om beleidsvoorstellen te doen, is het belangrijk dat informatie goed toegankelijk is en begrijpelijk voor alle burgers (dus leesbare samenvatting, via verschillende kanalen verkrijgbaar, aandacht voor allochtonen e.d.)

Daarnaast gaan wij over de uitvoering van de maatschappelijke ondersteuning een jaarlijks klanttevredenheidsonderzoek houden. Dit kan in verschillende vormen (enquête, stadspeiling, klantenpanel e.d.) Bij het tevredenheidsonderzoek richten we een begeleidingsgroep in. Het onderzoek sluit aan op de Wmo-benchmark en combineren we waar mogelijk met de stadspeiling.

Wij betrekken burgers in ieder geval bij de Wmo op de volgende momenten:

- Bij de beleidsontwikkeling voor Wmo-beleidsplan
- Bij het jaarlijkse klanttevredenheidsonderzoek

- Bij herijking/evaluatie van belangrijke onderdelen van het beleid (bv. belangenafwegingen tussen verschillende prestatievelen)
- Wanneer daar overigens aanleiding toe is, bv. door uitkomsten van het klanttevredenheidsonderzoek, stads- en wijkmonitor, nieuwe taken vanuit het rijk e.d.

Voorbeeld van een participatietraject:

Onderwerp: herijking deltaplan integratie

In het participatieplan worden vooraf de activiteiten benoemd, met de doelgroepen en het doel van de participatie.

De wethouder stelt een begeleidingsgroep in met stakeholders uit de doelgroepen (coproduceren).

Het college spreekt tijdens het wijkbezoek met buurtbewoners van allochtone en autochtone afkomst over integratie in de wijk (raadplegen).

Er wordt een bijeenkomst georganiseerd waarvoor allochtone zelforganisaties worden uitgenodigd. Zij worden geïnformeerd over de inhoud van de herijking en de procedure (informereren). Aan de hand van stellingen discussiëren ze over de doelen van het nieuwe plan (raadplegen, adviseren). Iedere organisatie ontvangt na de bijeenkomst een aantal enquêteformulieren om te verspreiden onder hun leden (raadplegen).

De enquêteresultaten worden door onderzoek en statistiek verzameld en geanalyseerd.

Een representatief panel bespreekt de enquêteresultaten en de uitkomsten van de discussie en formuleert aanbevelingen (adviseren).

De wethouder organiseert een Marikentafel met professionals op het gebied van integratie (raadplegen, adviseren, coproduceren).

Het conceptplan wordt voor advies voorgelegd aan de ACA (adviseren)

In de eindversie staat in het laatste hoofdstuk een verslag van de resultaten van de participatieactiviteiten en welke resultaten in het plan verwerkt zijn.

6.4.2. Cliëntenparticipatie door medezeggenschap en klachtrecht in de organisaties die de Wmo uitvoeren

Medezeggenschap en klachtenprocedure, verplicht voor organisaties die onderdelen van de Wmo uitvoeren, worden opgenomen in de subsidievoorwaarden, dan wel een eis in het inkoopbestek. We vragen van organisaties hoe zij aan deze eisen gaan voldoen en verlangen dat zij hun cliënten hierbij ondersteunen als dat nodig is. In sommige sectoren, bv. de maatschappelijke opvang, blijkt het nl. zonder ondersteuning vrijwel niet mogelijk om volwaardige medezeggenschap te realiseren. In hun verantwoording vragen we van instellingen om ook verantwoording af te leggen over de medezeggenschap en klachten.

Wij willen op deze manier de positie van de cliënt versterken én informatie krijgen over de waardering van de uitvoering van Wmo-taken door onze opdrachtnemers. Zelf zijn wij uitvoerder van de individuele voorzieningen Wmo (prestatievelid 6). Ons platform Wvg/Wmo breiden wij uit met vertegenwoordigers van de gebruikers van hulp bij het huishouden.

Beslispunt:

Burgerparticipatie i.v.m. de Wmo richten wij in d.m.v. een participatieplan op maat bij de beleidsontwikkeling en een klanttevredenheidsonderzoek over de uitvoering. Burgerparticipatie vindt in ieder geval plaats op de volgende momenten:

- *Bij de beleidsontwikkeling voor Wmo-beleidsplan*
- *Bij het jaarlijkse klanttevredenheidsonderzoek*
- *Bij herijking/evaluatie van belangrijke onderdelen van het beleid*
- *Wanneer daar overigens aanleiding toe is*

Cliëntenparticipatie is vastgelegd in de Wmo, door de Wmcz en de Wkcz van toepassing te verklaren. Wij zien erop toe dat uitvoerders van ons Wmo-beleid zich hieraan houden.

6.4.3 Integraal Wmo-beleidsadvies

De Wmo vraagt keuzes die over de grenzen van de bestaande doelgroepen en werkterreinen van klantenoverleggen en de bestaande adviesraden heengaan, maar wel hun afzonderlijke belangen raken. De samenhang die de Wmo vraagt en het anticiperen op lange termijnontwikkelingen in de samenleving, vraagt om integraliteit, visievorming, innovatie en lange termijnbeleid.

Daarom hebben wij behoefte aan advies op strategisch niveau over kaders van Wmo-beleid, visievorming en verdere ontwikkeling. Advisering op basis van vertegenwoordiging (uit doelgroepen, adviescommissies, prestatievelden), belangenbehartiging of focus op de uitvoering passen hier niet bij. Daarnaast moeten adviesraden Wmo-onderwerpen ook kunnen blijven beoordelen vanuit de optiek van hun doelgroep.

Bij de voorbereiding van ons eerste Wmo-beleidsplan hebben wij goede ervaringen opgedaan met de zg. meedenkgroep Wmo, bestaande uit deskundigen, Wmo-breed, op persoonlijke titel, die adviseerde over de beleidsontwikkeling en zelf met voorstellen en ideeën kwam.

Op basis van onze adviesbehoefte en ervaringen, stellen wij een Wmo-denktank in, onder voorzitterschap van de portefeuillehouder Zorg & Welzijn. Deze denktank gaat niet fungeren als een adviescommissie van het college of de raad, maar als innovatieplatform voor ons Wmo-beleid. Ze bestaat uit externe deskundigen.

We stellen de denktank zo samen dat over alle prestatievelden deskundigheid aanwezig is. De leden hebben zitting in de denktank op persoonlijke titel en maken geen deel uit van één van de adviescommissies van het college. Het college benoemt de leden. Elke 2 jaar wordt de helft van de leden vervangen. Op deze manier hebben wij voldoende flexibiliteit om bij de samenstelling van de denktank in te spelen op ontwikkelingen in de Wmo, deskundigheid van buiten onze organisatie binnen te halen en de onafhankelijkheid van de leden te borgen.

De denktank adviseert niet over voorstellen op afzonderlijke prestatievelden, maar over de Wmo-visie, kaders en ontwikkelingen, ze spoort blinde vlekken op, legt dwarsverbanden tussen prestatievelden en komt met creatieve en innovatieve ideeën. De denktank komt driemaal per jaar bijeen. Ze kan om advies gevraagd worden door het college en ongevraagd adviseren. Een vertegenwoordiger van de denktank heeft zitting in de begeleidingsgroep bij het klanttevredenheidsonderzoek en de denktank adviseert jaarlijks aan het college over de uitkomsten van dit onderzoek. De denktank staat niet boven de adviesraden of activiteiten uit het participatieplan, maar ernaast. De expertise is aanvullend; de brede blik van de Wmo-denktank naast gerichte adviezen van onze adviesraden en betrokken burgers.

Beslispunt:

We stellen van een strategische denktank Wmo in, voor integraal advies en innovatie, onder voorzitterschap van de portefeuillehouder Zorg & Welzijn. Deskundigheid m.b.t. alle prestatievelden is vertegenwoordigd. De leden worden benoemd door het college van B&W voor vier jaar en hebben zitting op persoonlijke titel. Elke twee jaar wisselt de helft van de leden.

6.5 Indicatoren

- Bij Wmo-plannen die meer dan 1 prestatieveld betreffen en bij het jaarlijkse klanttevredenheidsonderzoek is een participatieplan gemaakt en uitgevoerd en een participatieverslag gemaakt.
- In de subsidievoorwaarden is het voldoen aan de Wmcz en Wkcz vastgelegd.
- In 2007 is het eerste Wmo-klanttevredenheidsonderzoek gehouden. Uit dit onderzoek halen wij indicatoren voor het verbeteren van de tevredenheid over de uitvoering van de Wmo.
- De Wmo-denktank is opgericht en komt drie maal per jaar bijeen.

6.6 Actiepuntenlijst

Actie- / beslispunten	gereed	middelen beschikbaar	bedrag + bron nieuwe middelen
participatieplan op maat bij de beleidsontwikkeling en een klanttevredenheidsonderzoek over de uitvoering.	01-07-2007	nee	P.M. uitvoeringskosten
Erop toezien dat uitvoerders van de Wmo zich houden aan de Wmcz en Wkcz en opnemen in subsidievoorwaarden	01-07-2007	nee	P.M. uitvoeringskosten
instellen strategische denktank	01-07-2007	nee	€ 15.000 vacatiegeld + ambtelijke inzet